

PETER PROOST

THE ART ACADEMY

50

KLEURMENGGEHEIMEN
VOOR OLIEVERFSCHILDERS

*Van losse pigmenten naar overtuigende
huid, licht en materiaal*

THE ART ACADEMY

50 kleurmenggeheimen voor olieverfschilders

*Van losse pigmenten naar overtuigende huid, licht en
materiaal*

PETER PROOST

COLOFON

50 kleurmenggeheimen voor olieverfschilders

Van losse pigmenten naar overtuigende huid, licht en materiaal

Auteur: Peter Proost

Uitgever: The Art Academy

Eerste editie, 2026

© 2026 Peter Proost – The Art Academy

Website: www.theartacademy.nl

Contact: info@theartacademy.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur, behalve korte citaten voor recensies en voor zover wettelijk toegestaan.

De weergegeven mengkleuren zijn richtingaanwijzers. Werkelijke olieverf kan door pigment, laagdikte, ondergrond, belichting, drukwerk en beeldschermweergave afwijken.

ISBN: niet van toepassing / nog niet toegekend.

De mooiste kleuren maak je zelf

Wanneer je voor een rek met olieverf staat, lijkt het alsof iedere denkbare kleur al voor je is gemaakt. Er zijn heldere gelen, diepe roden, zachte groenen, aardkleuren, violetten en talloze varianten blauw. Toch blijkt tijdens het schilderen al snel dat de kleur die je werkelijk nodig hebt bijna nooit rechtstreeks uit een tube komt.

De kleur van een wang in het licht, een wolk vlak voor zonsondergang, verweerd hout of een schaduw in wit textiel laat zich niet vangen in één vaste verfnaam. Zulke kleuren ontstaan uit verhoudingen. Ze worden warmer of koeler door hun omgeving, helderder door een gedempte kleur ernaast en donkerder zonder dat er zwart aan te pas hoeft te komen. Goed kleurmengen begint daarom niet bij een recept, maar bij leren zien wat een kleur nodig heeft.

Dat klinkt ingewikkelder dan het is. Veel schilders proberen een verkeerde menging te redden door steeds nieuwe kleuren toe te voegen. Het gevolg is vaak een grote hoeveelheid verf die grijzer en onduidelijker wordt, terwijl de gezochte kleur verder uit beeld raakt. De oplossing ligt meestal niet in méér pigment, maar in een betere beslissing: is de kleur te warm of te koel, te licht of te donker, te fel of juist te dof? Zodra je die vraag kunt beantwoorden, wordt mengen veel overzichtelijker.

In mijn lessen merk ik hoe bevrijdend dat inzicht kan zijn. Een cursist die denkt geen gevoel voor kleur te hebben, blijkt vaak vooral een duidelijke methode te missen. Wanneer kleuren stap voor stap worden vergeleken en aangepast, verdwijnt een groot deel van de onzekerheid. Je hoeft geen uitzonderlijk kleurgeheugen te bezitten. Je moet leren kijken, kleine hoeveelheden mengen en begrijpen wat iedere toevoeging met de bestaande kleur doet.

In dit e-book neem ik je mee langs vijftig praktische kleurmenggeheimen. We beginnen bij de basis: kleurtoon, verzadiging, toonwaarde, kleurtemperatuur en de eigenschappen van pigmenten. Daarna gaan we steeds gericht mengen. Je ontdekt hoe je levendige neutralen en diepe schaduwen maakt, hoe huidskleuren worden opgebouwd, waarom landschapsgroenen zo gemakkelijk onnatuurlijk worden en hoe je licht, lucht, hout, textiel, metaal en glas overtuigend in kleur vertaalt.

De voorbeelden zijn opgebouwd met kleuren uit het Norma Professional-assortiment van Schmincke, het merk waarmee ik zelf graag werk. De principes zijn echter niet aan één merk gebonden. Wie vergelijkbare pigmenten van een ander professioneel olieverfmerk gebruikt, kan dezelfde manier van denken toepassen. Kijk daarbij niet alleen naar de naam op de tube, maar vooral naar de pigmentcode, transparantie, dekkraft en mengsterkte.

Bij veel hoofdstukken vind je mengreeksen waarin dezelfde kleuren in verschillende verhoudingen naast elkaar staan. Zo zie je niet alleen één eindkleur, maar ook de weg ernaartoe. Een kleine verandering in de verhouding kan een menging merkbaar warmer, koeler, zachter of dieper maken. De afbeeldingen zijn bedoeld als heldere richtingaanwijzers. Werkelijke olieverf kan door pigment, laagdikte, ondergrond, belichting en beeldschermweergave altijd iets afwijken. Maak daarom ook zelf proefstroken en bewaar ze als persoonlijk kleurarchief.

THE ART ACADEMY

Zie dit boek niet als een verzameling recepten die je gedachteloos moet volgen. Een recept kan je op weg helpen, maar jouw onderwerp en jouw lichtsituatie blijven bepalend. Dezelfde huid ziet er bij koel daglicht anders uit dan bij warm kunstlicht. Het groen op de voorgrond van een landschap vraagt om andere verhoudingen dan het groen in de verte. Juist door een menging bewust aan te passen, groeit je zelfstandigheid als schilder.

Je hoeft de vijftig geheimen niet in één keer te beheersen. Kies steeds één onderwerp, leg een paar kleuren op je palet en maak kleine mengstappen. Noteer wat je gebruikt en vergelijk de resultaten pas nadat je werkelijk hebt gekeken. Na verloop van tijd ga je patronen herkennen. Je ziet eerder welke kleur ontbreekt, gebruikt minder verf en bereikt sneller de nuance die je zoekt.

De mooiste kleur is zelden de felste of de duurste kleur op je palet. Het is de kleur die precies op haar plaats valt en daardoor het licht, de vorm en het materiaal geloofwaardig maakt. Ik hoop dat dit boek je helpt om met meer begrip, plezier en vertrouwen te mengen — en om te ontdekken hoeveel kleuren er verborgen liggen in een overzichtelijk aantal tubes.

Peter Proost

The Art Academy

Inhoudsopgave

DEEL 1 De basis van kleur mengen

1. Kleur mengen begint met goed kijken
2. Kleurtoon, verzadiging en toonwaarde zijn drie verschillende dingen
3. Primaire kleuren zijn niet allemaal hetzelfde
4. Elke mengkleur heeft een warme en een koele richting
5. Pigmenten mengen anders dan gekleurd licht

DEEL 2 Een palet waarmee je werkelijk kunt mengen

6. Een beperkt palet geeft meer controle
7. Transparante en dekkende pigmenten gedragen zich verschillend
8. De pigmentcode vertelt meer dan de kleurnaam
9. Mengkracht bepaalt hoeveel verf je nodig hebt
10. Leg je palet altijd in dezelfde volgorde klaar

DEEL 3 Heldere kleuren mengen zonder modder

11. Twee kleuren zijn meestal beter dan drie
12. Complementaire kleuren kunnen elkaar versterken én breken
13. Een kleur neutraliseren is iets anders dan haar donkerder maken
14. Te veel wit maakt een kleur koel en krijtachtig
15. Schone mengingen beginnen met schone penselen en paletmessen

DEEL 4 Schaduwen en neutralen

16. Een goede schaduw bestaat zelden uit zwart
17. Chromatisch zwart meng je zelf uit kleur
18. Warme en koele grijzen geven vorm
19. Vandyckbruin en Ultramarijn vormen een veelzijdige donkere basis
20. De kleur van het licht bepaalt de kleur van de schaduw

DEEL 5 Huidskleuren en portretten

21. Huidskleur bestaat niet uit één vast recept
22. Begin een huidskleur met een gedempte oranjetoen
23. Lichte huid is niet eenvoudigweg huidskleur met veel wit
24. Rode wangen, oren en lippen vragen elk om een andere menging
25. Baardschaduw en koele halftonen brengen een gezicht tot leven

DEEL 6 Meer variatie in huid en haar

26. Donkere huid vraagt om kleur en transparantie
27. Oudere huid bevat andere contrasten dan jonge huid

THE ART ACADEMY

- 28. Handen hebben een ander kleurverloop dan het gezicht
- 29. Blond rood bruin en zwart haar worden niet met één kleur geschilderd
- 30. Een portret krijgt samenhang door kleuren te laten terugkeren

DEEL 7 Groenen en landschappen

- 31. Groen rechtstreeks uit de tube is zelden voldoende
- 32. Voorjaarsgroen en zomergroen vragen om andere mengingen
- 33. Verre groenen zijn koeler grijzer en lichter
- 34. Olijfgroen ontstaat uit meer dan geel en blauw
- 35. Boomstammen en aarde bevatten onverwacht veel kleur

DEEL 8 Licht, lucht en atmosfeer

- 36. Een blauwe lucht verloopt van koel naar warm
- 37. Wolken zijn niet wit en hun schaduwen zijn niet grijs
- 38. Zonlicht maakt kleuren warmer en schaduwen relatief koeler
- 39. Ochtendlicht middaglicht en avondlicht hebben elk een eigen palet
- 40. Atmosferisch perspectief ontstaat door kleurrelaties

DEEL 9 Stoffen en materialen

- 41. Wit textiel schilder je met kleur niet alleen met wit
- 42. Zwart textiel moet vorm en kleur blijven houden
- 43. Hout bestaat uit warme en koele aardkleuren
- 44. Metaal wordt overtuigend door contrasten en gereflecteerde kleuren
- 45. Glas en transparante materialen lenen hun kleur van de omgeving

DEEL 10 Mengen met controle en vrijheid

- 46. Meng vooraf kleurenfamilies in plaats van losse kleuren
- 47. Bewaar kleurharmonie met moederkleuren
- 48. Herstel een modderige menging zonder steeds meer verf toe te voegen
- 49. Maak een persoonlijke kleurenkaart van je eigen palet
- 50. Het beste kleurrecept begint met waarnemen

DEEL 1

De basis van kleur mengen

50 kleurmenggeheimen voor olieverfschilders

Kleur mengen begint met goed kijken

Je ziet vaak wat je dént te zien

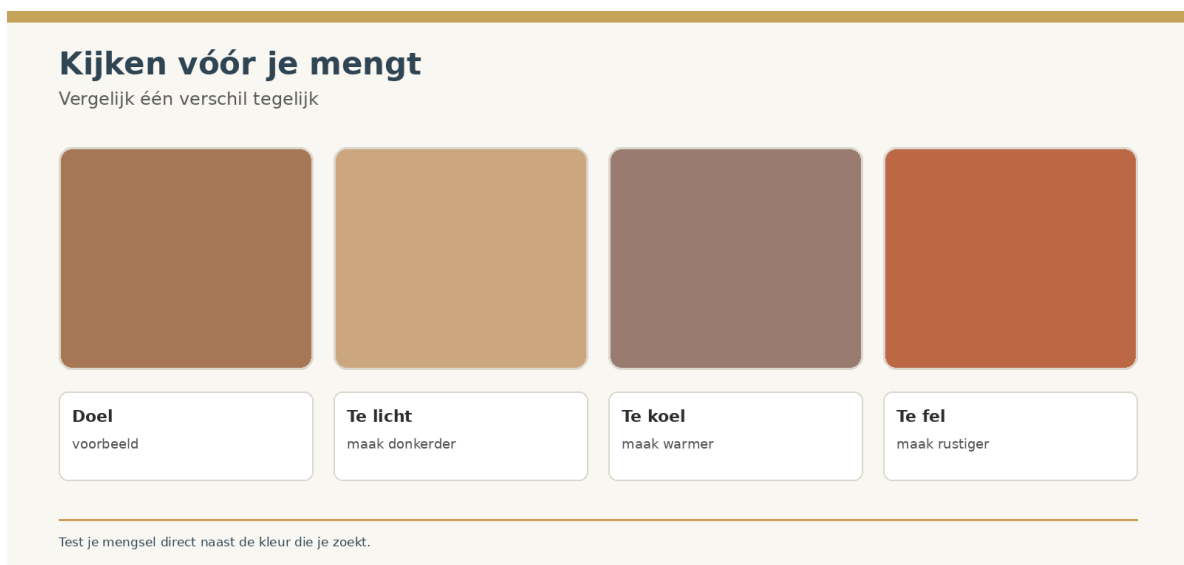
Een appel is rood. Gras is groen. Een wolk is wit. Dat weten we allemaal. Maar zodra je gaat schilderen, zijn deze namen niet precies genoeg. Een rode appel kan op de ene plek oranje-rood zijn en op een andere plek donker roodbruin. In de schaduw kan er zelfs wat blauw of paars in zitten.

Ons hoofd helpt ons normaal gesproken door kleuren eenvoudig te maken. We blijven een wit overhemd 'wit' noemen, ook als het in de schaduw grijsblauw lijkt. Voor een schilder is het juist belangrijk om even te vergeten hoe een voorwerp hoort te zijn. Kijk alleen naar de kleur die je op dat moment werkelijk ziet.

Vergelijk twee kleuren met elkaar

Kijk niet te lang naar één kleur. Kijk ook naar de kleur die er direct naast ligt. Zo'n vlak ernaast noemen we een buurvlak. Dat is dus gewoon een stukje kleur naast het stukje dat je wilt mengen.

Stel jezelf eerst eenvoudige vragen. Is mijn mengsel lichter of donkerder dan het voorbeeld? Is het roder, geler of blauwer? Is het heel fel, of juist rustig en grijsig? Je hoeft nog niet alle vakwoorden te kennen. Het gaat erom dat je één duidelijk verschil ziet.

Illustratie 1.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Test de kleur naast het voorbeeld

Meng een klein beetje verf en zet een proefstreek vlak naast de kleur die je wilt namaken. Dit noemen we de randtest. De naam klinkt technisch, maar de handeling is eenvoudig: je legt twee kleuren met hun randen tegen elkaar.

Nu zie je het verschil veel beter. Verdwijnt de grens bijna, dan zit je dicht bij de juiste kleur. Blijft je proefstreek duidelijk zichtbaar, vraag dan waardoor dat komt. Is hij te licht? Te rood? Te fel? Verander maar één ding tegelijk.

Werk in een eenvoudige volgorde

Kijk eerst of de kleur even licht of donker is. Schilders noemen dit de toonwaarde. Onthoud voorlopig alleen: toonwaarde betekent hoe licht of donker een kleur is.

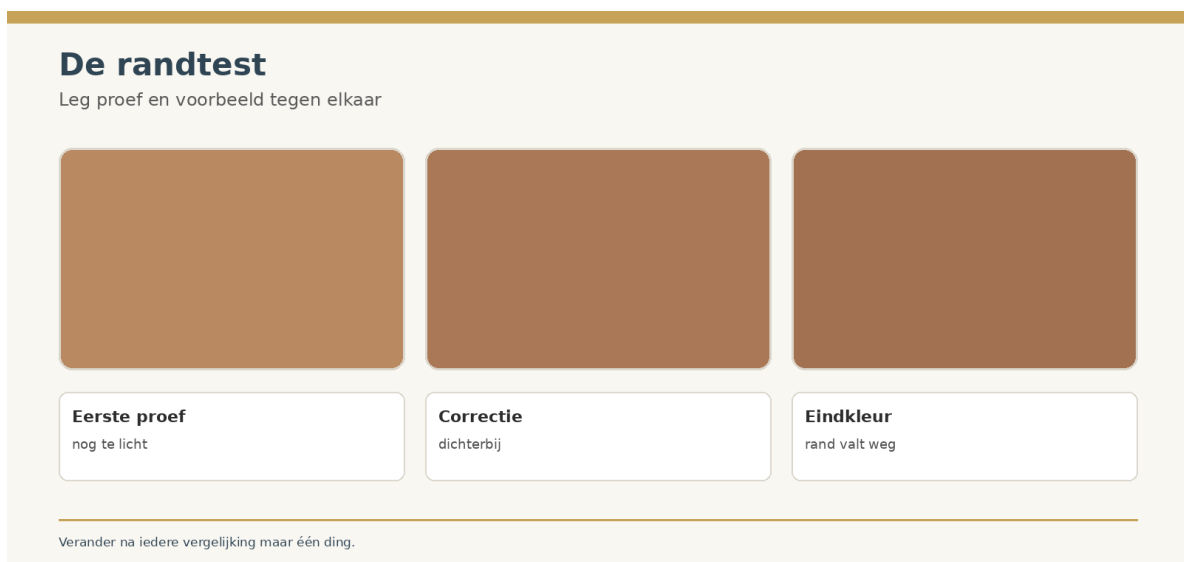
Kijk daarna of de kleur meer naar geel, rood, blauw of groen moet. Voeg pas als laatste iets toe om een kleur feller of rustiger te maken. Door deze volgorde raak je minder snel de controle kwijt.

Een voorbeeld: meng 1 deel Ultramarijn met 1 deel Lasurroodbruin. Een 'deel' mag een mespuntje, een penseelpunt of een ander klein schepje zijn. Gebruik voor beide kleuren alleen steeds ongeveer dezelfde hoeveelheid. Is het mengsel te blauw, voeg dan een heel klein beetje Lasurroodbruin toe. Is het te bruin of oranje, voeg dan een puntje Ultramarijn toe.

Veelgemaakte fout

Veel beginners voegen steeds nieuwe kleuren toe zonder eerst te bepalen wat er verkeerd is. Het mengsel wordt dan snel grijs, donker en onduidelijk.

Stop zodra je twijfelt. Maak je paletmes schoon. Zeg hardop één eenvoudige zin: 'Mijn kleur is te licht', 'mijn kleur is te rood' of 'mijn kleur is te fel'. Voeg daarna een piepklein beetje van één kleur toe en kijk opnieuw.

Illustratie 1.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Kies drie kleuren uit een foto of uit een eenvoudig stilleven. Meng iedere kleur zo goed mogelijk na.

Zet van elk mengsel een klein streepje direct naast het voorbeeld. Schrijf vervolgens op wat nog niet klopt. Verander één ding en maak een tweede proefstreek. Bewaar alle proefstreken; juist aan de tussenstappen kun je zien wat je hebt geleerd.

Wat je hiervan kunt leren

Goed mengen begint niet bij de verftube, maar bij goed kijken. Vergelijk twee kleuren, benoem één verschil en verander maar één ding tegelijk. Dat is de belangrijkste basis voor alle volgende hoofdstukken.

Onthoud Vergelijk twee kleuren, benoem één verschil en verander maar één ding tegelijk.

Kleurtoon, verzadiging en toonwaarde zijn drie verschillende dingen

Drie eenvoudige eigenschappen

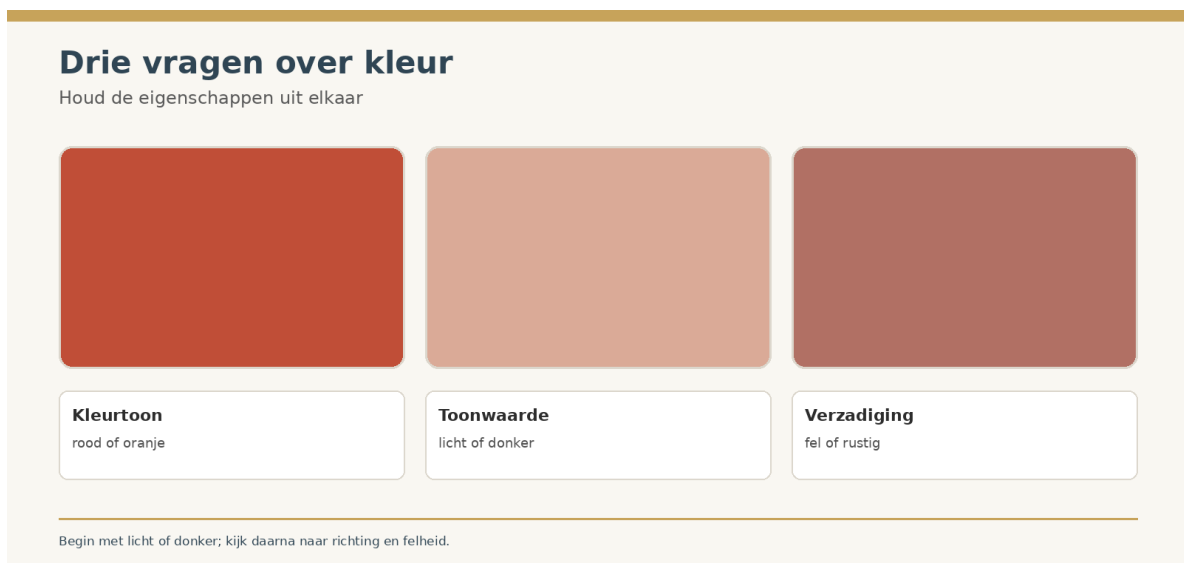
Iedere kleur heeft drie eigenschappen. De woorden daarvoor lijken in het begin misschien lastig. Daarom bekijken we ze één voor één.

De eerste eigenschap is de kleurtoon. Daarmee bedoelen we de gewone kleurfamilie: rood, oranje, geel, groen, blauw of paars. Roze hoort bijvoorbeeld bij rood. Lichtblauw hoort bij blauw.

Hoe licht of donker is de kleur?

De tweede eigenschap is de toonwaarde. Dit woord kwam in het vorige hoofdstuk al even voorbij. Het betekent eenvoudig: hoe licht of donker is de kleur? Lichtroze en donkerrood horen bij dezelfde kleurfamilie, maar hebben een andere toonwaarde.

Knijp je ogen eens half dicht wanneer je naar een schilderij of foto kijkt. Kleine details verdwijnen. De grote lichte en donkere vlakken blijven zichtbaar. Zo kun je toonwaarden gemakkelijker vergelijken.

Illustratie 2.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Hoe fel of rustig is de kleur?

De derde eigenschap is verzadiging. Daarmee bedoelen we hoe fel en zuiver een kleur is. Fel oranje-rood heeft een hoge verzadiging. Een rustig roodbruin is minder verzadigd. Je kunt ook zeggen dat die kleur meer gedempt is.

Een kleur kan dus donker én fel zijn. Een andere kleur kan licht én gedempt zijn. Licht of donker zegt iets anders dan fel of rustig. Dat onderscheid is belangrijk bij het mengen.

Verander één eigenschap tegelijk

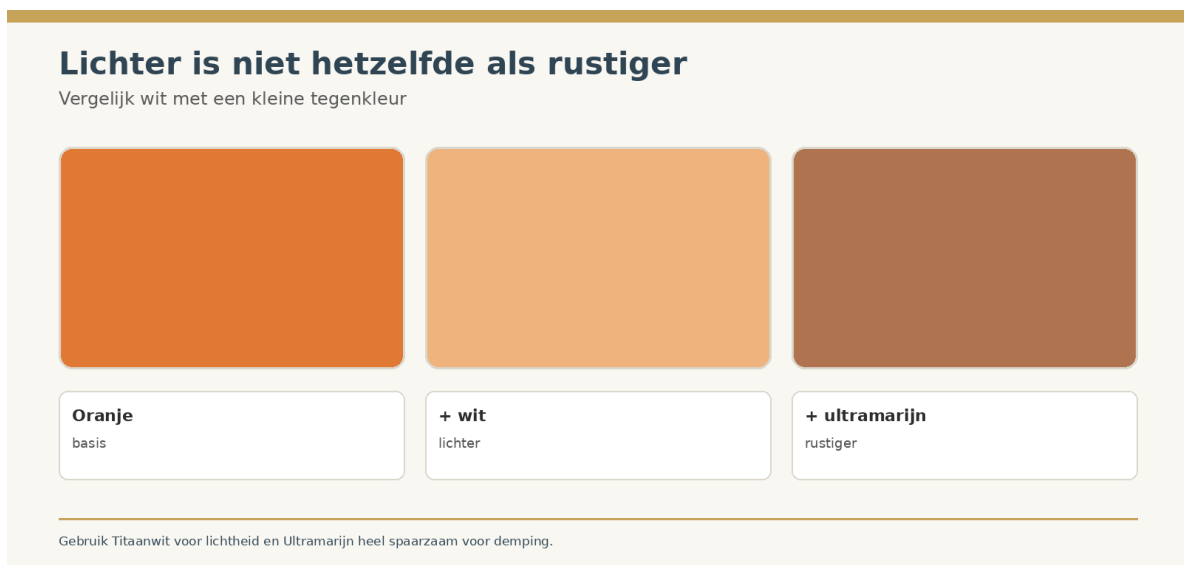
Stel dat je oranje goed van lichtheid is, maar te fel. Voeg dan niet meteen wit toe. Wit maakt de kleur vooral lichter. Het kan de kleur ook wat koeler en kalkachtiger laten lijken.

Meng als proef 2 delen Cadmiumgeel met 1 deel Cadmiumrood. Dit geeft een sterk oranje. Voeg daarna een minuscule puntje Ultramarijn toe. Blauw staat tegenover oranje en maakt het oranje rustiger. Begin echt met heel weinig; anders wordt de kleur meteen bruin of grijs.

Veelgemaakte fout

Beginners proberen een te felle kleur vaak met wit of zwart op te lossen. Wit maakt lichter. Zwart maakt donkerder. Daardoor verandert er meer dan je wilde.

Vraag eerst: is de kleur verkeerd omdat zij te licht of te donker is? Of is zij vooral te fel? Pas wanneer je dat weet, kies je wat je toevoegt.

Illustratie 2.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Maak drie hoopjes van hetzelfde oranje. Laat het eerste hoopje zoals het is. Voeg aan het tweede een beetje Titaanwit toe. Voeg aan het derde alleen een piepklein puntje Ultramarijn toe.

Schilder drie vakjes naast elkaar. Schrijf eronder: basiskleur, lichter, rustiger. Zo zie je dat lichter maken iets anders is dan een kleur minder fel maken.

Wat je hiervan kunt leren

Onthoud drie vragen: welke kleur is het, hoe licht of donker is hij, en hoe fel of rustig is hij? De vakwoorden zijn kleurtoon, toonwaarde en verzadiging. Je hoeft ze niet in één keer uit je hoofd te leren. Als je de drie vragen begrijpt, begrijp je het principe.

Onthoud Vraag: welke kleur, hoe licht of donker, en hoe fel of rustig?

Primaire kleuren zijn niet allemaal hetzelfde

Niet ieder rood is hetzelfde rood

Op school leren we dat rood, geel en blauw de primaire kleuren zijn. Met deze kleuren kun je veel andere kleuren mengen. Toch geeft niet iedere rode, gele of blauwe tube hetzelfde resultaat.

Leg Cadmiumrood en Kraprood naast elkaar. Cadmiumrood lijkt een beetje naar oranje te gaan. Kraprood lijkt meer naar paars te gaan. Beide zijn rood, maar ze hebben een andere richting. Dat kleine verschil heeft veel invloed op een mengsel.

Kies kleuren die samen naar het doel gaan

Wil je helder oranje maken? Kies dan een geel dat wat naar oranje gaat en een rood dat ook naar oranje gaat. Meng bijvoorbeeld 2 delen Cadmiumgeel met 1 deel Cadmiumrood.

Wil je helder paars maken? Dan werkt Kraprood vaak beter met Ultramarijn. Kraprood gaat al wat naar paars en Ultramarijn ook. Begin bijvoorbeeld met 2 delen Kraprood en 1 deel Ultramarijn. Pas daarna de verhouding aan.

Illustratie 3.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Waarom sommige mengsels doffer worden

Cadmiumgeel gaat een beetje naar groen. Kraprood gaat naar paars. Meng je deze twee voor oranje, dan werken hun richtingen niet mooi samen. Het oranje wordt daardoor meestal rustiger en minder fel.

Dat is niet per se verkeerd. Voor huid, hout, aarde en schaduw heb je juist vaak rustige kleuren nodig. Het gaat erom dat je vooraf begrijpt waarom het ene mengsel helder wordt en het andere gedempt.

Een handig palet met zes kleuren

Je kunt van geel, rood en blauw twee varianten gebruiken. Neem Cadmiumgeel en Cadmiumrood, Cadmiumrood en Kraprood, Ultramarijn en Indigo. Zo heb je van iedere hoofdkleur twee richtingen.

Indigo is heel krachtig. Voeg het met het puntje van je penseel of paletmes toe. Een klein beetje kan al genoeg zijn om een groot hoopje geel in groen te veranderen.

Veelgemaakte fout

Een recept zegt soms alleen: meng rood met blauw. Dat is te vaag. Cadmiumrood met Indigo geeft een heel ander paars dan Kraprood met Ultramarijn.

Schrijf daarom de volledige namen van de tubes op. Noteer ook ongeveer hoeveel je hebt gebruikt. Zo kun je een geslaagd mengsel later opnieuw maken.

Illustratie 3.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Maak twee oranje. Meng eerst Cadmiumgeel met Cadmiumrood. Meng daarna Cadmiumgeel met Kraprood. Maak op dezelfde manier twee groenen en twee paarse kleuren.

Zet de paren naast elkaar. Welke kleur is het felst? Welke is rustiger? Er is geen winnaar. Je leert welke combinatie bij welk doel past.

Wat je hiervan kunt leren

Een naam als rood, geel of blauw vertelt nog niet precies wat een tube doet. Kijk naar de richting van de kleur. Voor een heldere mengkleur kies je twee kleuren die allebei al een beetje naar het gewenste resultaat gaan.

Onthoud Dezelfde kleurfamilie kan met verschillende tubes heel anders mengen.

Elke mengkleur heeft een warme en een koele richting

Wat bedoelen we met warm en koel?

Oranje, rood en geel doen vaak denken aan vuur en zon. Daarom noemen we ze warme kleuren. Blauw en blauwgroen doen denken aan water, lucht en schaduw. Die noemen we vaak koel.

Maar warm en koel zijn geen vaste etiketten. Het zijn vergelijkingen. Het ene rood kan warmer zijn dan het andere rood. Het ene blauw kan koeler zijn dan het andere blauw.

Vergelijk kleuren van dezelfde familie

Zet Kraprood naast Cadmiumrood. Cadmiumrood gaat meer naar oranje en lijkt daarom warmer. Kraprood gaat meer naar paars en lijkt koeler.

Zet Ultramarijn naast Indigo. Ultramarijn gaat meer naar paars. Indigo gaat meer naar groen. Binnen de blauwe familie noemen schilders Ultramarijn daarom vaak het warmere blauw en Indigo het koelere blauw.

Illustratie 4.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Ook grijs kan warm of koel zijn

Meng 1 deel Ultramarijn met 1 deel Lasurroodbruin. Samen kunnen ze een grijsachtig bruin vormen. Voeg je iets meer blauw toe, dan wordt het mengsel koeler. Voeg je iets meer sienna toe, dan wordt het warmer.

Maak beide mengsels met evenveel Titaanwit ongeveer even licht. Nu kun je het verschil tussen warm en koel goed zien, zonder dat een verschil in lichtheid je afleidt.

Waarom temperatuur nuttig is

In een gezicht zijn de wangen, neus en oren vaak wat warmer. Rond de kaak, slapen en ogen kunnen kleuren koeler en grijzer zijn. Die kleine verschillen zorgen ervoor dat de huid levendig wordt.

In een landschap lijken verre bomen en heuvels vaak koeler en grijzer dan voorwerpen dichtbij. Je hoeft dat niet als harde regel te gebruiken. Kijk altijd eerst naar je onderwerp.

Veelgemaakte fout

De regel 'rood is warm en blauw is koel' is te eenvoudig. Daardoor zie je de verschillen tussen twee rode of twee blauwe tubes niet meer.

Vergelijk altijd twee kleuren. Vraag niet alleen: 'Is dit warm?' Vraag liever: 'Welke van deze twee kleuren is warmer?' Dat is veel gemakkelijker te beoordelen.

Illustratie 4.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Meng een lichte huidachtige kleur van 4 delen Titaanwit, 1 deel Cadmiumgeel en een klein puntje Cadmiumrood. Verdeel de kleur in drie hoopjes.

Laat het eerste hoopje ongewijzigd. Voeg aan het tweede een klein puntje Ultramarijn toe. Voeg aan het derde een klein puntje Lasurroodbruin toe. Schilder drie stroken naast elkaar en schrijf eronder: koeler, basis, warmer.

Wat je hiervan kunt leren

Warm en koel betekenen vooral: warmer of koeler dan een andere kleur. Door kleuren direct naast elkaar te leggen, leer je die kleine verschillen zien. Dat helpt later bij huid, landschappen, schaduwen en licht.

Onthoud Warm en koel betekenen vooral: warmer of koeler dan een andere kleur.

Pigmenten mengen anders dan gekleurd licht

Een scherm maakt zelf licht

De kleuren op een telefoon, tablet of computer bestaan uit licht. Het scherm maakt dat licht zelf. Met kleine rode, groene en blauwe lichtpuntjes kan een scherm heel heldere kleuren laten zien.

Wanneer rood, groen en blauw licht bij elkaar komen, wordt het resultaat steeds lichter. Samen kunnen ze bijna wit licht maken. Dit heet lichtmenging. Je hoeft die naam niet te onthouden om het verschil met verf te begrijpen.

Verf maakt geen licht

Olieverf geeft zelf geen licht. Licht uit de kamer of van buiten valt op de verflaag. Een deel van dat licht verdwijnt in de verf en een deel wordt teruggekaatst naar je ogen.

Meng je steeds meer verschillende verven door elkaar, dan verdwijnt er meestal meer licht in het mengsel. De kleur wordt daardoor vaak donkerder en grijzer. Daarom wordt een mengsel van veel verfkleuren niet wit, maar eerder bruin of grijs.

Illustratie 5.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Wat is een pigment?

In iedere tube olieverf zitten heel kleine gekleurde deeltjes. Die deeltjes noemen we pigment. Olie houdt de pigmentdeeltjes bij elkaar en zorgt ervoor dat je de verf kunt uitstrijken.

Het ene pigment kleurt veel sterker dan het andere. Indigo is bijvoorbeeld zeer sterk. Cadmiumgeel is meestal rustiger. Daarom werkt één deel van de ene kleur niet altijd even sterk als één deel van een andere kleur. Voeg krachtige kleuren dus beetje bij beetje toe.

Mengen op het palet of schilderen in lagen

Je kunt twee kleuren op het palet volledig door elkaar mengen. Je kunt ook eerst één dunne verflaag laten drogen en daarna een doorschijnende laag erover schilderen. Zo'n doorschijnende laag heet een glaxis.

Bij een glaxis kijk je als het ware door de bovenste kleur naar de laag eronder. Daardoor kan de kleur dieper lijken dan wanneer je beide kleuren vooraf op het palet mengt. In een later deel oefenen we uitgebreider met deze techniek.

Veelgemaakte fout

Een kleur op een helder beeldscherm wordt soms precies nageemaakt met verf. Dat lukt niet altijd. Een scherm straalt licht uit, terwijl verf alleen bestaand licht kan terugkaatsen.

Probeer daarom niet eindeloos pigmenten toe te voegen. Kijk welke verfkleuren het dichtst in de buurt komen. Soms lijkt je accent feller wanneer je de kleuren eromheen juist iets rustiger maakt.

Illustratie 5.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Maak drie mengsels. Gebruik voor het eerste slechts twee kleuren. Voeg voor het tweede een derde kleur toe en voor het derde een vierde kleur. Schilder van ieder mengsel een vakje op wit schilderskarton.

Bekijk de vakjes na het drogen. Welk vak is het helderst? Welk vak is het meest grijs of bruin geworden? Zo ervaar je zelf wat er gebeurt wanneer steeds meer pigmenten door elkaar worden gemengd.

Wat je hiervan kunt leren

Een schermkleur en een verfkleur ontstaan op een andere manier. Verf bestaat uit gekleurde pigmentdeeltjes die een deel van het licht tegenhouden. Daarom worden mengsels met veel verschillende pigmenten meestal donkerder en minder fel.

Onthoud Een scherm geeft licht; verf weerkaatst het licht uit de omgeving.

DEEL 2

Een palet waarmee je werkelijk kunt mengen

50 kleurmenggeheimen voor olieverfschilders

Een beperkt palet geeft meer controle

Meer tubes maken mengen niet vanzelf gemakkelijker

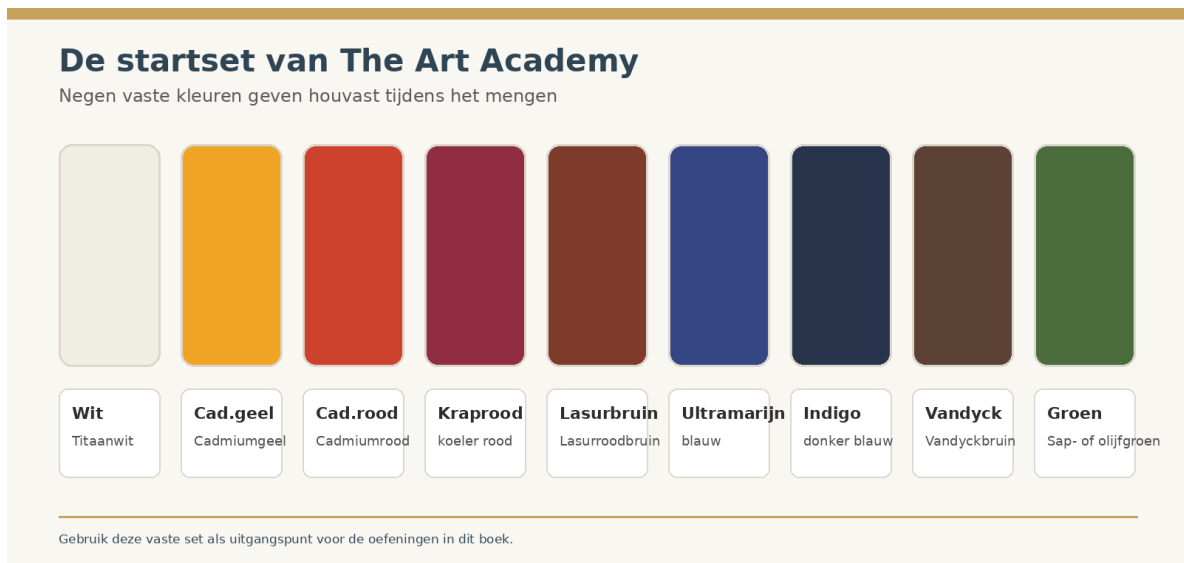
Een doos vol prachtige kleuren is verleidelijk. Toch kan een groot aantal tubes het mengen juist moeilijker maken. Bij iedere kleur moet je opnieuw kiezen. Daardoor raak je sneller het overzicht kwijt.

Met een klein, vast palet leer je de kleuren goed kennen. Je ontdekt bijvoorbeeld hoeveel Ultramarijn nodig is om Cadmiumgeel in groen te veranderen en hoe Lasurroodbruin met Ultramarijn een rustig donker kan geven.

Wat is een beperkt palet?

Een beperkt palet is eenvoudig gezegd een kleine keuze uit je totale voorraad verf. Je gebruikt voor één oefening of schilderij alleen deze gekozen tubes.

De startset van The Art Academy bestaat uit Titaanwit, Cadmiumgeel, Cadmiumrood, Kraprood, Lasurroodbruin, Ultramarijn, Indigo, Vandyckbruin en Sapgroen of Olijfgroen. Met deze kleuren kun je veel heldere, donkere en rustige mengingen maken.

Illustratie 6.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Waarom de kleuren beter bij elkaar passen

Wanneer dezelfde paar tubes in verschillende mengsels terugkomen, krijgen de kleuren iets gemeenschappelijks. Een beetje Lasurroodbruin kan bijvoorbeeld terugkomen in huid, hout en achtergrond. De verhoudingen zijn anders, maar de kleuren voelen toch als familie.

Dat zorgt voor rust en samenhang. Je hoeft die eenheid niet achteraf te maken; zij ontstaat vanzelf doordat je met dezelfde basis werkt.

Een klein palet is geen verbod

Beperkt betekent niet dat je nooit een extra kleur mag gebruiken. Soms heb je een zeer helder groen, roze of turquoise nodig dat met je basis moeilijk te mengen is. Dan kan een extra tube verstandig zijn.

Vraag wel eerst wat er precies ontbreekt. Voeg één gerichte kleur toe in plaats van meteen vijf nieuwe tubes open te maken. Zo begrijp je welke verandering de extra kleur veroorzaakt.

Veelgemaakte fout

Beginners gebruiken soms voor ieder voorwerp een andere tube: een tube voor huid, een tube voor bladeren en een tube voor hout. De kleuren kunnen daardoor los van elkaar gaan staan.

Probeer eerst hoeveel je met je vaste basis kunt mengen. Gebruik een extra kleur alleen wanneer je kunt uitleggen waarom je die nodig hebt.

Illustratie 6.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Leg Titaanwit, Cadmiumgeel, Cadmiumrood, Kraprood, Lasurroodbruin, Ultramarijn, Indigo, Vandyckbruin en Sapgroen of Olijfgroen klaar. Meng een oranje, een koel rood, een warm bruin en een blauwachtig donker.

Schilder vier vakjes naast elkaar. Kijk niet alleen naar ieder vak apart. Kijk ook of de vier kleuren prettig bij elkaar passen.

Wat je hiervan kunt leren

Met minder tubes hoeft je minder keuzes te maken. Daardoor leer je sneller hoe je kleuren reageren. Een klein palet helpt je niet alleen bij het mengen, maar geeft ook meer eenheid aan je schilderij.

Onthoud Met een kleine vaste set leer je sneller wat iedere kleur doet.

Transparante en dekkende pigmenten gedragen zich verschillend

Sommige verf laat de ondergrond zien

Strijk twee verfkleuren dun uit over een zwarte lijn. Bij de ene kleur blijft de lijn zichtbaar. Bij de andere verdwijnt hij bijna. De eerste kleur is transparant, oftewel doorschijnend. De tweede kleur is dekkend.

Dit verschil zegt niets over de kwaliteit. Transparante en dekkende verf hebben allebei hun eigen taak. Je kiest wat past bij het effect dat je wilt bereiken.

Wat doet transparante verf?

Bij een dunne transparante laag blijft de kleur eronder meedoen. Licht gaat door de bovenste laag, raakt de ondergrond en komt weer terug naar je oog. Daardoor kan de kleur diep en helder lijken.

Transparante kleuren zijn geschikt voor een glasis. Dat is een dunne, doorschijnende verflaag over droge verf. Denk aan een warme gloed over huid, een dieper rood in stof of een koelere laag in een schaduw.

Illustratie 7.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Wat doet dekkende verf?

Dekkende verf verbergt de laag eronder sneller. Titaanwit is een duidelijk voorbeeld. Het is handig voor lichte partijen, stevige vormen en correcties.

Wanneer je wit aan een transparante kleur toevoegt, wordt het mengsel lichter én dekkender. De kleur kan daardoor zachter of kalkachtiger gaan lijken. Dat kan precies zijn wat je nodig hebt, maar het is goed om te weten dat wit meer verandert dan alleen licht en donker.

Hoe zie je het op de tube?

Op de verpakking staat meestal met een symbool aangegeven of een kleur transparant, halftransparant, halfdekkend of dekkend is. De precieze symbolen kunnen per merk verschillen. Bekijk daarom de uitleg bij de kleurenkaart van het merk.

Maak daarnaast altijd een eigen proef. De dikte van je verflaag, de kleur van de ondergrond en de hoeveelheid medium hebben namelijk ook invloed.

Veelgemaakte fout

Een transparante kleur wordt soms steeds dikker aangebracht omdat hij de ondergrond niet meteen bedekt. Dat gebruikt veel verf en levert niet altijd een mooie laag op.

Wil je echt bedekken, kies dan een dekkender kleur of meng een kleine hoeveelheid dekkende verf mee. Wil je diepte, gebruik de transparantie dan juist bewust in een dunne laag.

Illustratie 7.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Trek met watervaste zwarte verf drie lijnen op een wit schilderskarton. Laat ze drogen. Strijk daarna Titaanwit, Ultramarijn en Lasurreddbruin dun over de lijnen.

Gebruik ongeveer dezelfde laagdikte. Schrijf onder iedere proef hoeveel van de zwarte lijn zichtbaar blijft. Herhaal de proef met een beetje Titaanwit door de twee gekleurde verven.

Wat je hiervan kunt leren

Transparant betekent dat de ondergrond blijft meedoen. Dekkend betekent dat de ondergrond sneller verdwijnt. Door dat verschil bewust te gebruiken, kun je kleur helder, diep, zacht of stevig laten lijken.

Onthoud Transparant laat de ondergrond zien; dekkend verbergt haar.

De pigmentcode vertelt meer dan de kleurnaam

De naam op de voorkant is niet het hele verhaal

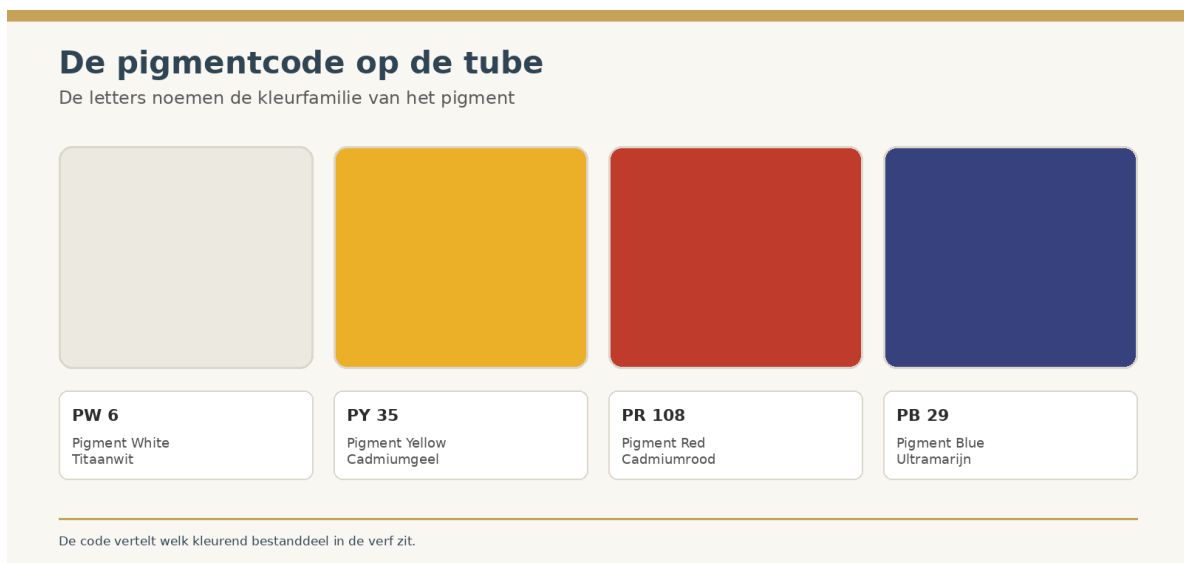
Twee tubes kunnen allebei ‘oker’, ‘karmijn’ of ‘huidskleur’ heten en toch uit andere kleurstoffen bestaan. De kleurnaam is gekozen door de fabrikant. Daarom vertelt die naam niet altijd precies wat er in de tube zit.

Op het etiket staat vaak een korte code, bijvoorbeeld PW6 of PB29. Dit is de pigmentcode. Die code verwijst naar het gekleurde bestanddeel waarmee de verf is gemaakt.

Zo lees je de letters

De letter P staat voor pigment. De volgende letter noemt de kleurfamilie in het Engels. W is White, Y is Yellow, R is Red, B is Blue, G is Green, Br is Brown en Bk is Black.

PW6 is bijvoorbeeld een wit pigment dat veel wordt gebruikt voor Titaanwit. PB29 is het bekende blauwe pigment Ultramarijn. Het getal maakt duidelijk om welk pigment binnen die kleurfamilie het gaat.

Illustratie 8.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Eén pigment of meerdere pigmenten

Staat er één code op de tube, dan is de kleur met één pigment gemaakt. Staan er twee of drie codes, dan heeft de fabrikant meerdere pigmenten gemengd om die kleur te maken.

Een verf met één pigment is bij verder mengen vaak makkelijker te voorspellen. Een mengkleur met drie pigmenten kan prachtig zijn, maar wanneer je er nog meer verf doorheen mengt, kan de kleur sneller grijsig worden.

Gebruik de code als hulpmiddel

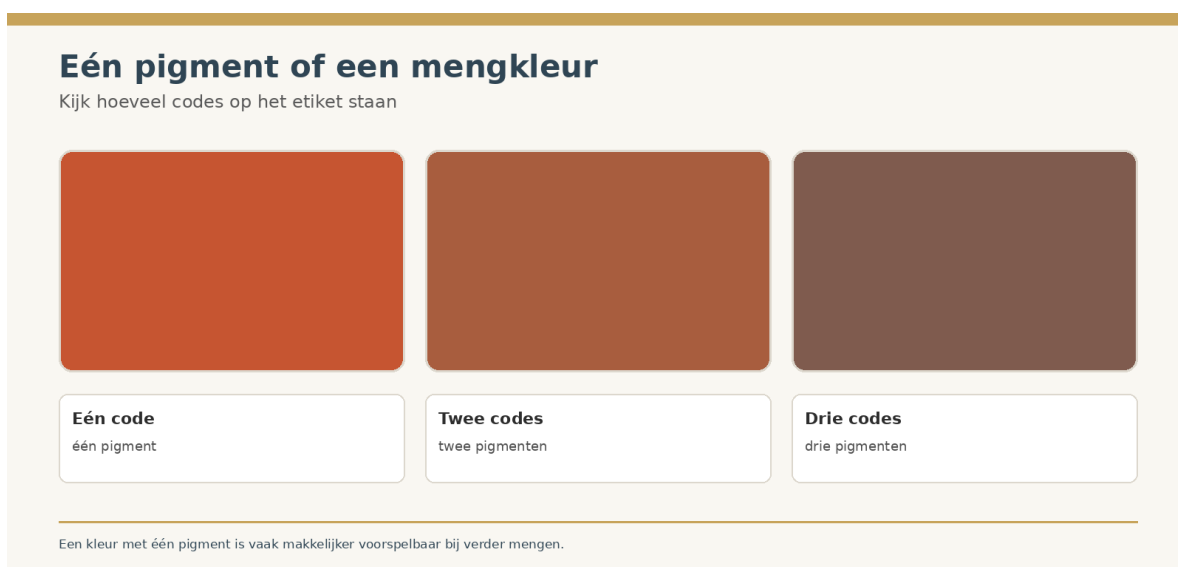
Je hoeft geen lange lijst pigmentcodes uit je hoofd te leren. Kijk vooral op de tube wanneer een mengsel onverwacht uitpakt. Misschien hebben twee kleuren met verschillende namen toch hetzelfde pigment. Of misschien bevat één tube al meerdere pigmenten.

De code helpt ook wanneer een fabrikant een kleurnaam verandert of wanneer je een vergelijkbare kleur van een ander merk zoekt. Controleer altijd het etiket, want een recept kan in de loop van de tijd veranderen.

Veelgemaakte fout

Schilders kiezen soms alleen op basis van een mooie kleurnaam. Daarna verwachten ze dat iedere tube met die naam hetzelfde mengt.

Kijk naast de naam ook naar de pigmentcode en naar het symbool voor transparantie. Zo weet je beter wat je van de verf kunt verwachten.

Illustratie 8.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Pak zes Norma Professional-tubes van je eigen palet. Zoek op iedere tube de pigmentcode. Schrijf de kleurnaam en de code naast elkaar op.

Maak twee lijstjes: kleuren met één pigment en kleuren met meerdere pigmenten. Kies uit ieder lijstje één kleur en meng die met Titaanwit. Vergelijk hoe helder of rustig de twee mengsels worden.

Wat je hiervan kunt leren

De kleurnaam helpt je een tube te herkennen. De pigmentcode vertelt meer over wat erin zit. Je hoeft de codes niet uit het hoofd te kennen; je gebruikt ze als een eenvoudig hulpmiddel om mengingen beter te begrijpen.

Onthoud De pigmentcode vertelt meer over de inhoud dan alleen de kleurnaam.

Mengkracht bepaalt hoeveel verf je nodig hebt

Een klein beetje kan al veel doen

Niet iedere verfkleur is even krachtig. Van sommige kleuren heb je een flinke hoeveelheid nodig om een mengsel zichtbaar te veranderen. Van andere kleuren is een speldenpunt al genoeg.

Die kracht noemen we mengkracht. Het betekent: hoeveel invloed heeft een kleur wanneer je haar met een andere kleur mengt?

Een duidelijk voorbeeld

Een donkere kleur als Indigo kan een licht mengsel snel sterk veranderen. Voeg je één flinke mespunt toe aan Cadmiumgeel, dan wordt het mengsel meteen veel donkerder en groener. Met een heel klein puntje houd je meer controle.

Daarom betekenen recepten in 'delen' niet dat alle kleuren evenveel effect hebben. Eén deel van een donkere kleur kan een lichte kleur veel sterker veranderen dan je verwacht.

Illustratie 9.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Begin met de zwakkere kleur

Leg eerst een ruime hoeveelheid van de kleur met de kleinste mengkracht op je palet. Voeg de sterke kleur met het puntje van je paletmes toe. Meng goed en kijk wat er gebeurt.

Herhaal dit in kleine stapjes. Het is gemakkelijk om nog wat toe te voegen. Een te grote hoeveelheid sterke kleur terugdraaien kost juist veel verf.

Ook wit heeft veel invloed

Titaanwit heeft niet alleen veel dekkraft. Het kan een donkere kleur ook snel veel lichter maken. Begin daarom ook met wit voorzichtig wanneer je een donkere kleur maar een klein beetje wilt oplichten.

Wil je een grote hoeveelheid pastelachtige verf, dan kun je juist beginnen met wit en de sterke kleur beetje bij beetje toevoegen. Zo heb je meer controle.

Veelgemaakte fout

Een beginner mengt vaak automatisch gelijke hoeveelheden. Bij twee even sterke kleuren kan dat werken. Bij een zeer sterke en een zwakkere kleur raakt het mengsel meteen uit balans.

Kijk niet alleen naar de grootte van de hoopjes. Let op het effect van iedere toevoeging. Mengkracht leer je vooral kennen door dezelfde proef enkele keren te herhalen.

Illustratie 9.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Maak vijf gelijke hoopjes Cadmiumgeel. Voeg aan het eerste niets toe. Voeg aan het tweede een heel klein puntje Indigo toe. Gebruik bij ieder volgend hoopje iets meer Indigo.

Schilder de vijf kleuren in een rij. Noteer onder ieder vak hoeveel Indigo je ongeveer hebt toegevoegd. Zo zie je hoe snel een donkere kleur een licht mengsel verandert.

Wat je hiervan kunt leren

Mengkracht vertelt hoeveel invloed een kleur heeft op een ander mengsel. Voeg sterke kleuren altijd in zeer kleine stapjes toe. Dat bespaart verf en geeft je veel meer controle.

Onthoud Voeg sterke kleuren met het puntje van je paletmes toe.

Leg je palet altijd in dezelfde volgorde klaar

Een vaste plek geeft rust

Tijdens het schilderen kijk je vaak naar je onderwerp. Je wilt dan niet steeds zoeken naar een tube of hoopje verf. Wanneer iedere kleur een vaste plek heeft, weet je hand na verloop van tijd bijna vanzelf waar zij ligt.

Dat lijkt een klein voordeel, maar het helpt je geconcentreerd te blijven. Je aandacht blijft bij het kijken en mengen in plaats van bij het zoeken.

Kies een logische volgorde

Je kunt de kleuren van licht naar donker leggen: wit, geel, rood, aardkleuren, blauw en tenslotte een donkere kleur. Je kunt ook de kleuren van warm naar koel ordenen. De precieze volgorde is minder belangrijk dan het vaste gebruik ervan.

Leg Titaanwit iets apart. Wit moet schoon blijven. Wanneer er telkens restjes rood, blauw of bruin in komen, worden lichte mengsels snel vuil.

Illustratie 10.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Houd ruimte om te mengen

Leg de ongemengde kleuren langs de bovenrand of zijkant van je palet. Laat het midden vrij voor de mengsels. Maak kleine hoopjes met voldoende ruimte ertussen.

Bewaar een geslaagd mengsel zolang je het nog nodig hebt. Schuif restjes niet voortdurend door elkaar. Zo kun je een kleur later terugvinden en vergelijken.

Werk schoon zonder steeds alles weg te gooien

Veeg je paletmes schoon voordat je een andere kleur pakt. Gebruik bij lichte verf een schoon penseel. Een klein spoor Indigo, Kraprood of Vandyckbruin in geel of wit kan al een groot verschil maken.

Schoon werken betekent niet dat je na iedere streek alle verf moet verwijderen. Het betekent dat je bewust voorkomt dat ongewenste kleuren in een mengsel terechtkomen.

Veelgemaakte fout

Wanneer tubes, schone kleuren en gebruikte mengsels door elkaar liggen, raak je gemakkelijk met een vuil paletmes in een schoon hoopje verf. De kleuren worden dan steeds grauwer.

Maak aan het begin van iedere schildersessie dezelfde indeling. Neem aan het einde een foto wanneer je een goed werkend palet wilt onthouden.

Illustratie 10.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Leg de negen kleuren uit de startset in een vaste volgorde langs de rand van het palet. Spreek met jezelf af waar lichte, warme, koele en donkere mengsels komen.

Meng vervolgens een oranje, groen, violet, warm grijs en koel grijs. Probeer ieder mengsel terug te vinden zonder opnieuw naar de tubes te kijken. Pas de indeling aan wanneer een plek onhandig blijkt.

Wat je hiervan kunt leren

Een goed geordend palet maakt schilderen eenvoudiger. Je vindt kleuren sneller, houdt ze schoner en kunt mengsels beter vergelijken. De beste volgorde is de volgorde die je iedere keer opnieuw gebruikt.

Onthoud Een vaste indeling houdt je kleuren schoon en geeft rust.

DEEL 3

Heldere kleuren mengen zonder modder

50 kleurmenggeheimen voor olieverfschilders

Twée kleuren zijn meestal beter dan drie

Begin zo eenvoudig mogelijk

Voor veel mengingen heb je maar twee kleuren nodig. Cadmiumgeel en Cadmiumrood geven samen oranje. Cadmiumgeel en Ultramarijn geven groen. Kraprood en Ultramarijn geven een paarsachtige kleur.

Met twee kleuren kun je gemakkelijk zien wat iedere toevoeging doet. Voeg je meer geel toe, dan gaat het mengsel naar geel. Voeg je meer rood toe, dan gaat het naar rood. De richting blijft duidelijk.

Wat gebeurt er bij een derde kleur?

Een derde kleur kan nuttig zijn, maar zij verandert het mengsel vaak op meerdere manieren tegelijk. Een puntje Ultramarijn door helder oranje maakt het oranje rustiger. Het kan de kleur ook donkerder en koeler maken.

Voeg daarom pas een derde kleur toe wanneer je weet wat je wilt veranderen. Is het mengsel te fel? Te warm? Of te licht? Eén duidelijke reden voorkomt dat je zomaar verf blijft toevoegen.

Illustratie 11.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Bewaar de kleur die al goed is

Schuif niet je hele mengsel in één keer door de derde kleur. Neem een klein deel apart en probeer de correctie daarin. Zo blijft het oorspronkelijke mengsel beschikbaar.

Dit is vooral handig bij huidkleuren. Een eenvoudige warme basis kan goed zijn voor de lichte kant van een gezicht. Voor een rustiger halflicht neem je een deel apart en voeg je een klein beetje Ultramarijn, Sapgroen of Olijfgroen toe.

Wanneer drie kleuren wel nodig zijn

Veel kleuren in de natuur zijn niet fel. Huid, hout, steen en schaduw bestaan vaak uit mengsels van meerdere kleuren. Een derde kleur kan dan precies de rust geven die nodig is.

Het geheim is niet dat drie kleuren verboden zijn. Het geheim is dat je eerst ontdekt hoeveel je met twee kleuren kunt maken. Daarna voeg je de derde bewust en in een zeer kleine hoeveelheid toe.

Veelgemaakte fout

Een mengsel klopt niet meteen en de schilder voegt achter elkaar geel, rood, blauw en wit toe. Na iedere toevoeging wordt minder duidelijk welke kleur het probleem veroorzaakte.

Begin opnieuw met twee kleuren wanneer een mengsel onbegrijpelijk wordt. Dat gebruikt vaak minder verf dan een groot, dof mengsel proberen te redden.

Illustratie 11.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Meng 2 delen Cadmiumgeel met 1 deel Cadmiumrood. Verdeel het oranje in vier hoopjes. Laat het eerste ongemoeid. Voeg aan het tweede meer geel toe, aan het derde meer rood en aan het vierde een piepklein puntje Ultramarijn.

Schilder vier vakjes en schrijf eronder wat je hebt toegevoegd. Kijk welke mengsels helder blijven en welk mengsel rustiger wordt.

Wat je hiervan kunt leren

Met twee kleuren blijft een mengsel gemakkelijk te begrijpen. Een derde kleur gebruik je alleen met een duidelijk doel. Probeer een correctie eerst in een klein deel van je mengsel.

Onthoud Begin met twee kleuren en geef een derde kleur één duidelijke taak.

Complementaire kleuren kunnen elkaar versterken én breken

Kleuren aan de overkant

Sommige kleuren staan tegenover elkaar op de kleurencirkel. Rood staat tegenover groen. Blauw staat tegenover oranje. Geel staat tegenover paars. Zo'n paar noemen we complementaire kleuren.

Het woord is minder belangrijk dan het effect. Wanneer twee van zulke kleuren naast elkaar staan, lijken ze vaak feller. Wanneer je ze door elkaar mengt, worden ze juist rustiger.

Naast elkaar worden ze sterker

Zet een klein oranje vlak naast Ultramarijn. Het oranje lijkt warmer en het blauw lijkt dieper. De kleuren veranderen niet werkelijk; je ogen ervaren het verschil sterker.

Je kunt dit gebruiken om een kleuraccent te laten opvallen. Een klein warm licht kan krachtiger lijken tegen een koele omgeving. Je hoeft het accent dan niet steeds feller te mengen.

Illustratie 12.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Door elkaar worden ze rustiger

Meng je oranje en Ultramarijn, dan breken ze elkaars felheid. Afhankelijk van de verhouding ontstaat een bruin, een blauwgrijs of een bijna neutraal donker.

Met de startset kun je ook Cadmiumrood of Kraprood rustiger maken met een klein beetje Sapgroen of Olijfgroen. Andersom kun je een te fel groen temperen met een puntje rood.

Voeg de tegenkleur voorzichtig toe

Een complementaire kleur kan snel te sterk werken. Begin met een nauwelijks zichtbaar puntje. Meng goed voordat je besluit dat er meer nodig is.

Gebruik niet automatisch gelijke delen. Voor het rustiger maken van rood heb je vaak veel minder groen nodig dan rood. De precieze hoeveelheid ontdek je met kleine proeffjes.

Veelgemaakte fout

Een schilder hoort dat blauw en oranje elkaar neutraliseren en mengt meteen grote gelijke hoopjes. Het resultaat wordt donkerbruin, terwijl alleen een iets rustiger oranje nodig was.

Werk in kleine stappen en bewaar een stukje van de oorspronkelijke kleur. Zo kun je steeds vergelijken.

Illustratie 12.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Meng een helder oranje van Cadmiumgeel en Cadmiumrood. Verdeel dit in vijf hoopjes. Voeg aan ieder volgend hoopje iets meer Ultramarijn toe.

Schilder de reeks. Zoek het moment waarop het oranje niet meer fel is, maar nog duidelijk oranje blijft. Maak daarna dezelfde proef met Kraprood en Sapgroen of Olijfgroen.

Wat je hiervan kunt leren

Complementaire kleuren hebben twee verschillende krachten. Naast elkaar maken ze het verschil groter. Door elkaar maken ze elkaar rustiger. Hoeveel je toevoegt, bepaalt of de kleur subtiel verandert of helemaal omslaat.

Onthoud Naast elkaar versterken complementen; gemengd maken ze elkaar rustiger.

Een kleur neutraliseren is iets anders dan haar donkerder maken

Wat betekent neutraliseren?

Een heldere kleur kan te fel zijn voor je onderwerp. Je wilt haar dan rustiger maken zonder dat zij meteen veel donkerder wordt. Dat noemen we neutraliseren.

Een geneutraliseerde kleur blijft herkenbaar als rood, groen of blauw, maar zij springt minder naar voren. Denk aan het verschil tussen een felrode speelgoedauto en een zachte roodbruine houten kast.

Donkerder maken is een andere stap

Wanneer je Indigo of Vandyckbruin toevoegt, wordt een kleur meestal duidelijk donkerder. Soms wordt zij ook rustiger, maar de verandering in licht en donker kan groter zijn dan je wilde.

Vraag daarom eerst: is mijn kleur te fel of is zij te licht? Te fel vraagt om minder kleurkracht. Te licht vraagt om een lagere toonwaarde, dus een donkerder mengsel.

Illustratie 13.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Gebruik een tegenkleur voor meer rust

Maak Cadmiumrood rustiger met een klein beetje Sapgroen of Olijfgroen. Maak een fel groen rustiger met Cadmiumrood of Kraprood. Maak oranje rustiger met Ultramarijn.

De tegenkleur hoeft niet precies uit een kleurencirkel te komen. Het belangrijkste is dat je ziet wat zij doet. Voeg een klein puntje toe en vergelijk het nieuwe mengsel met de oorspronkelijke kleur.

Houd de lichtheid in de gaten

Ook een tegenkleur kan een mengsel donkerder maken. Controleer daarom na iedere toevoeging opnieuw hoe licht of donker de kleur is. Voeg alleen wat Titaanwit toe wanneer de kleur werkelijk te donker is geworden.

Doe dat voorzichtig. Wit maakt de kleur niet alleen lichter, maar ook koeler en minder krachtig. In het volgende hoofdstuk bekijken we dat uitgebreider.

Veelgemaakte fout

Zwart of een zeer donkere kleur wordt gebruikt om iedere te felle kleur te kalmeren. Het mengsel wordt wel minder fel, maar vaak ook veel te donker en zwaar.

Maak eerst een klein proefmengsel met de tegenkleur. Vergelijk daarna pas of de lichtheid nog moet worden aangepast.

Illustratie 13.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Maak vier gelijke hoopjes Cadmiumrood. Laat het eerste helder. Voeg aan de andere drie steeds iets meer Sapgroen of Olijfgroen toe.

Probeer de vier mengsels ongeveer even licht te houden. Schilder ze naast elkaar. Maak daarna een vijfde mengsel met Indigo en vergelijk: is dit vooral rustiger geworden of vooral donkerder?

Wat je hiervan kunt leren

Neutraliseren betekent een kleur minder fel maken. Donkerder maken betekent de toonwaarde verlagen. Soms gebeuren beide tegelijk, maar het zijn twee verschillende doelen.

Onthoud Minder fel en donkerder zijn twee verschillende veranderingen.

Te veel wit maakt een kleur koel en krijtachtig

Wit verandert een kleur op drie manieren

Titaanwit maakt een kleur lichter. Dat is de duidelijkste verandering. Tegelijk wordt het mengsel dekkender en meestal ook minder krachtig. Warme kleuren kunnen bovendien koeler gaan lijken.

Meng Kraprood met steeds meer Titaanwit. Het diepe rood verandert eerst in roze en daarna in een heel bleek, koel roze. Het is niet alleen hetzelfde rood op een lichtere stand.

Wat bedoelen we met krijtachtig?

Een krijtachtige kleur lijkt bleek, koel en wat levenloos. Dit gebeurt vaak wanneer alle lichte partijen vooral met veel wit zijn gemengd.

Niet iedere lichte kleur hoeft krijtachtig te zijn. Het effect ontstaat vooral wanneer wit de andere kleur bijna volledig overheerst en er weinig warme of heldere kleur overblijft.

Illustratie 14.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Lichter en toch warm blijven

Wil je een warme kleur lichter maken, voeg dan eerst wit toe en kijk wat er gebeurt. Is het mengsel te koel geworden, probeer dan een klein beetje Cadmiumgeel, Cadmiumrood of Lasurroodbruin terug te brengen.

Voor een lichte warme huidbasis kun je beginnen met veel Titaanwit, een klein deel Cadmiumgeel en een veel kleiner puntje Cadmiumrood. Voeg Kraprood of Lasurroodbruin alleen in zeer kleine hoeveelheden toe.

Laat de omgeving meehelpen

Een kleur lijkt lichter wanneer de kleuren eromheen donkerder zijn. Soms hoef je daarom niet nog meer wit aan het lichte vlak toe te voegen. Maak de omgeving iets rustiger of donkerder en vergelijk opnieuw.

Dit is vooral nuttig bij hooglichten. Een klein, goed geplaatst licht accent werkt vaak sterker dan een groot gebied vol bijna witte verf.

Veelgemaakte fout

Een schilder maakt iedere overgang lichter door steeds meer wit toe te voegen. Alle lichte kleuren gaan daardoor op elkaar lijken en verliezen hun warmte.

Maak meerdere lichte mengsels apart. Geef het ene iets Cadmiumgeel, het andere een spoor Cadmiumrood en een derde een heel klein beetje Ultramarijn. Zo blijven lichte partijen verschillend.

Illustratie 14.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Maak vier hoopjes Kraprood. Voeg aan ieder volgend hoopje meer Titaanwit toe. Maak daarna naast het lichtste roze een vijfde mengsel met een heel klein puntje Cadmiumgeel.

Schilder de vijf vakjes. Vergelijk welke kleur het lichtst is, welke het koelst lijkt en welke warmer aanvoelt.

Wat je hiervan kunt leren

Titaanwit maakt een kleur lichter, dekkender en vaak koeler. Gebruik wit stap voor stap. Breng zo nodig een klein beetje warmte terug en laat ook het contrast met de omgeving voor je werken.

Onthoud Wit maakt lichter, maar kan een kleur ook koel en bleek maken.

Schone mengingen beginnen met schone penselen en paletmessen

Een klein restje kan veel veranderen

Aan een paletmes of penseel blijft altijd wat verf hangen. Ga je met een penseel vol Indigo in Titaanwit, dan wordt het wit meteen blauwgrijs. Een restje Kraprood kan een lichte huidkleur onverwacht roze maken.

Soms is zo'n verandering gewenst. Vaak gebeurt zij per ongeluk. Dan lijkt het alsof je recept niet klopt, terwijl het probleem aan je gereedschap zit.

Wanneer schoonmaken het belangrijkste is

Maak vooral schoon wanneer je van donker naar licht gaat, van een rustige kleur naar een heldere kleur of van de ene kleurfamilie naar een heel andere. Een restje donkerblauw valt in wit veel sterker op dan een restje wit in donkerblauw.

Gebruik eventueel één penseel voor lichte mengsels en een ander voor donkere partijen. Dat bespaart tijd en houdt je kleuren beter onder controle.

Illustratie 15.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Het paletmes als menggereedschap

Met een paletmes kun je verf goed door elkaar drukken en daarna schoon afvegen. Daardoor is het geschikt voor het maken van zuivere mengsels.

Veeg het mes ook schoon voordat je verf uit een onvermengd hoopje pakt. Anders breng je ongemerkt een restkleur in je Titaanwit, Cadmiumgeel of een andere bronkleur.

Houd het palet overzichtelijk

Leg de negen kleuren van de startset langs de rand. Houd het midden vrij voor mengsels. Laat wat ruimte tussen een helder mengsel, een donker mengsel en een geneutraliseerde kleur.

Gooi een goed mengsel niet te snel weg. Schuif het naar een vaste plek wanneer je het later nog nodig hebt. Een schoon palet is geordend, niet leeg.

Veelgemaakte fout

Hetzelfde penseel gaat achter elkaar door geel, blauw, rood en wit. De schilder probeert daarna de vervuilde kleur met nog meer verf te herstellen.

Kijk vóór iedere nieuwe menging naar je penseel en paletmes. Een korte schoonmaakbeurt voorkomt vaak een lange correctie.

Illustratie 15.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Maak vier kleine hoopjes Cadmiumgeel. Meng het eerste met een schoon penseel. Raak voor het tweede eerst een beetje Ultramarijn aan, voor het derde Cadmiumrood en voor het vierde Vandyckbruin. Veeg het penseel niet tussendoor schoon.

Schilder de vier gelen naast elkaar. De oefening laat zien hoeveel invloed een nauwelijks zichtbaar restje verf kan hebben. Herhaal haar daarna met een schoon penseel voor ieder vak.

Wat je hiervan kunt leren

Heldere mengingen vragen niet alleen om de juiste kleuren. Ze vragen ook om schoon gereedschap en een overzichtelijk palet. Controleer je penseel en paletmes voordat je een zuivere of lichte kleur mengt.

Onthoud Een schoon penseel voorkomt dat een goed mengsel ongemerkt verandert.

DEEL 4

Schaduwen en neutralen

50 kleurmenggeheimen voor olieverfschilders

Een goede schaduw bestaat zelden uit zwart

Schaduw is geen zwart gat

Een schaduw is een plek waar minder direct licht komt. Dat betekent niet dat er helemaal geen licht of kleur meer aanwezig is. Licht uit de kamer, de lucht en voorwerpen in de buurt bereikt de schaduw nog steeds.

Kijk daarom niet alleen hoe donker een schaduw is. Vraag ook welke kleur je erin ziet. Een schaduw kan blauwgrijs, roodbruin, groenig of paarsachtig zijn.

Begin bij de kleur van het voorwerp

Maak de plaatselijke kleur eerst donkerder met een kleur uit de omgeving. Voor een warme roodbruine schaduw kun je Lasurroodbruin gebruiken. Voor een koelere schaduw voeg je een klein beetje Ultramarijn of Indigo toe.

Werk in kleine stappen. Een donkere kleur verandert een licht mengsel snel. Bewaar altijd een beetje van de kleur in het licht om mee te vergelijken.

Illustratie 16.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Gerefleceerd licht

Aan de donkere kant kan licht van een muur, tafel of kledingstuk terugkaatsen. Dit noemen we gereflecteerd licht. Het is meestal zwakker dan het directe licht, maar het kan duidelijk gekleurd zijn.

Naast een rode doek kan een schaduw warmer worden. Buiten kan blauw licht uit de lucht een schaduw koeler maken. Kijk naar de werkelijke omgeving voordat je een vaste regel toepast.

Veelgemaakte fout

Iedere schaduw wordt donker gemaakt met dezelfde donkere verf. Daardoor krijgen huid, stof, hout en groen allemaal dezelfde doffe kleur.

Meng schaduwen vanuit de kleur van het voorwerp en de kleuren eromheen. Gebruik Indigo of Vandyckbruin alleen als onderdeel van het mengsel.

Illustratie 16.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Meng een oranje van Cadmiumgeel en Cadmiumrood. Verdeel het in drie hoopjes. Maak één schaduw met Lasurroodbruin, één met Ultramarijn en één met een klein beetje Sapgroen of Olijfgroen.

Schilder de drie schaduwen naast dezelfde lichte basiskleur. Welke voelt warm, welke koel en welke het meest neutraal?

Wat je hiervan kunt leren

Een overtuigende schaduw is donkerder, maar bevat nog steeds kleur. Laat de kleur van het voorwerp, het licht en de omgeving meedoen in je mengsel.

Onthoud Schaduw is donkerder, maar bevat nog steeds kleur.

Chromatisch zwart meng je zelf uit kleur

Wat is chromatisch zwart?

Een chromatisch zwart is een bijna zwarte kleur die je zelf mengt uit gekleurde verf. In de startset zit geen zwarte tube. Dat is geen probleem: met Ultramarijn of Indigo en een donker bruin kun je zeer diepe kleuren maken.

Omdat het donker uit kleuren bestaat, kun je het warm of koel sturen. Dat maakt het levendiger en bruikbaarder dan één identiek donker voor het hele schilderij.

Een eenvoudige basis

Meng 1 deel Ultramarijn met 1 deel Lasurroodbruin. Bekijk het mengsel dun uitgestreken. Is het te blauw, voeg dan bruin toe. Is het te warm, voeg dan Ultramarijn toe.

Voor een nog dieper donker kun je een klein beetje Indigo of Vandyckbruin toevoegen. Doe dit pas nadat je de basis hebt bekeken.

Illustratie 17.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Test het donker met wit

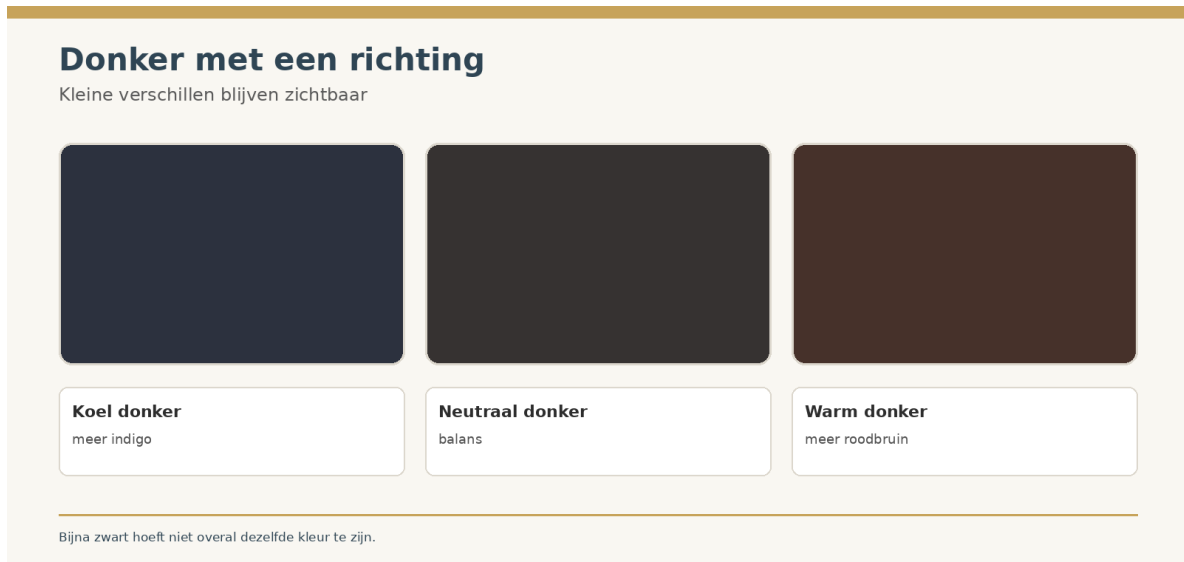
Een bijna zwarte menging laat haar kleur moeilijk zien. Neem daarom een klein deel apart en voeg Titaanwit toe. Het ontstane grijs laat meteen zien of het donker naar blauw, rood of bruin neigt.

Deze test helpt je het mengsel bij te sturen voordat je het op het schilderij gebruikt.

Veelgemaakte fout

Steeds meer donkere verf toevoegen totdat niets meer van de kleur zichtbaar is. Het mengsel wordt dan zwaar en moeilijk te sturen.

Meng eerst twee kleuren in kleine hoeveelheden. Test met wit en voeg pas daarna Indigo of Vandyckbruin toe wanneer meer diepte nodig is.

Illustratie 17.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Maak drie donkere mengsels. Gebruik voor het eerste meer Ultramarijn, voor het tweede gelijke delen Ultramarijn en Lasurroodbruin en voor het derde meer Lasurroodbruin.

Voeg aan een klein deel van ieder mengsel dezelfde hoeveelheid Titaanwit toe. Schilder de donkere kleuren en de drie grijzen naast elkaar.

Wat je hiervan kunt leren

Een zelfgemengd bijna-zwart blijft verbonden met de rest van je palet. Je kunt het koel, neutraal of warm maken en met wit controleren welke kleur erin verborgen zit.

Onthoud Een zelfgemengd donker kun je warm of koel sturen.

Warme en koele grijzen geven vorm

Grijs is niet altijd kleurloos

Een grijs kan naar blauw, rood, bruin of groen neigen. Zulke kleine kleurverschillen noemen we de temperatuur van het grijs. Een blauwachtig grijs voelt koeler; een roodbruin grijs warmer.

Je ziet het verschil het beste wanneer de grijzen direct naast elkaar staan en ongeveer even licht zijn.

Meng grijs uit kleur

Begin met Ultramarijn en Lasurreddbruin. Zoek een evenwicht waarbij het mengsel niet duidelijk blauw of bruin is. Voeg Titaanwit toe tot de gewenste lichtheid.

Maak daarna een koeler grijs met iets meer Ultramarijn en een warmer grijs met iets meer Lasurreddbruin. Houd de hoeveelheid wit zoveel mogelijk gelijk.

Illustratie 18.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Temperatuur en vorm

Op een ronde vorm kan de ene kant warmer en de andere kant koeler zijn. Dat kan komen door de lichtbron of door gekleurd licht uit de omgeving.

Gebruik het verschil subtiel. Toonwaarde blijft de belangrijkste basis van de vorm. Een te licht koel grijs zal niet als schaduw werken alleen omdat het koel is.

Veelgemaakte fout

Alle grijzen worden gemaakt met één vast mengsel van wit en donker. Daardoor wordt een schilderij vlak en kleurloos.

Maak een kleine familie van warme, neutrale en koele grijzen. Laat ze ongeveer dezelfde toonwaarde hebben en kies daarna wat het onderwerp nodig heeft.

Illustratie 18.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Meng een neutraal middengrijs van Titaanwit, Ultramarijn en Lasurroodbruin. Verdeel het in drie hoopjes. Voeg aan het eerste een spoor Ultramarijn toe en aan het derde een spoor Lasurroodbruin. Schilder drie aaneengesloten stroken. Probeer de stroken even licht te houden. Zo zie je alleen het verschil tussen warm en koel.

Wat je hiervan kunt leren

Grijs kan warm, koel of bijna neutraal zijn. Kleine temperatuurverschillen geven leven aan huid, lucht, steen, metaal en schaduw zonder dat je felle kleuren nodig hebt.

Onthoud Grijs kan warm, koel of bijna neutraal zijn.

Vandyckbruin en Ultramarijn vormen een veelzijdige donkere basis

Twee kleuren veel mogelijkheden

Vandyckbruin is een donker bruin uit de startset. Ultramarijn is een diep blauw. Samen kunnen ze een breed gebied maken van warm bruin tot koel blauwzwart.

Dit mengsel is bruikbaar voor diepe schaduwen, donker haar, hout, achtergronden en gekleurde grijzen.

De verhouding bepaalt de richting

Meng 2 delen Vandyckbruin met 1 deel Ultramarijn voor een warm donker. Gebruik gelijke delen voor een neutralere basis. Neem 1 deel bruin en 2 delen blauw voor een koel donker.

Deze verhoudingen zijn vertrekpunten. Voeg Ultramarijn en Vandyckbruin stap voor stap toe, omdat de werkelijke mengkracht per tube kan verschillen.

Illustratie 19.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Lichter maken onthult de kleur

Voeg Titaanwit toe en het donkere mengsel verandert in een grijs. Een warm donker geeft een bruingrijs; een koel donker geeft een blauwgrijs.

Daardoor kun je vanuit één donkere basis meerdere toonwaarden maken die toch bij elkaar horen.

Veelgemaakte fout

Het donkere mengsel wordt direct in een grote hoeveelheid gemaakt. Wanneer de verhouding niet klopt, is veel extra verf nodig om het te herstellen.

Begin met kleine hoopjes en schrijf de verhouding op. Maak pas meer wanneer de richting goed is.

Illustratie 19.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Maak de drie verhoudingen 2:1, 1:1 en 1:2 van Vandyckbruin en Ultramarijn. Verdeel ieder mengsel daarna in tweeën en voeg aan één helft Titaanwit toe.

Je krijgt drie donkere kleuren en drie bijpassende grijzen. Noteer onder elk vak de gebruikte verhouding.

Wat je hiervan kunt leren

Vandyckbruin en Ultramarijn geven samen een donkere basis die eenvoudig warm of koel te sturen is. Met Titaanwit maak je er een samenhangende reeks grijzen van.

Onthoud De verhouding bruin en blauw bepaalt de richting van het donker.

De kleur van het licht bepaalt de kleur van de schaduw

Licht heeft zelf een kleur

Daglicht, een warme lamp en licht uit een blauwe lucht zien er niet hetzelfde uit. De kleur van de lichtbron beïnvloedt alle kleuren die zij raakt.

Onder warm licht worden verlichte partijen geler of roder. Onder koel licht kunnen ze blauwer of grijsler lijken.

Schaduw ontvangt ander licht

In een schaduw ontbreekt vooral het directe licht. De schaduw ontvangt nog licht uit andere richtingen: van de lucht, muren, vloer en voorwerpen in de buurt.

Bij warm binnenlicht kan een schaduw relatief koel lijken. Buiten in de zon kan een schaduw blauwachtig worden door de lucht. Dit zijn bruikbare beginpunten, geen regels die altijd gelden.

Illustratie 20.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Kijk naar de omgeving

Een witte vaas naast een rode doek krijgt een warme gloed aan de schaduwkant. Naast Sapgroen of Olijfgroen kan een groenige reflectie verschijnen.

Vraag bij iedere schaduw: welk licht bereikt deze plek nog wel? Dat helpt meer dan automatisch blauw of bruin toevoegen.

Veelgemaakte fout

Alle lichte partijen worden warm en alle schaduwen koel gemaakt zonder naar de werkelijke situatie te kijken.

Controleer de lichtbron en de gekleurde oppervlakken rond het onderwerp. Soms zijn zowel licht als schaduw warm, maar op een andere manier.

Illustratie 20.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Zet een wit voorwerp eerst naast iets roods en daarna naast iets groens. Gebruik één duidelijke lamp. Meng en schilder alleen de kleur die je in de schaduw van het witte voorwerp ziet.

Gebruik Titaanwit als basis en voeg uiterst kleine hoeveelheden Cadmiumrood, Kraprood, Sapgroen, Olijfgroen of Ultramarijn toe.

Wat je hiervan kunt leren

De schaduw wordt niet alleen bepaald door het voorwerp. Ook de kleur van de lichtbron en het teruggekaatste licht uit de omgeving doen mee.

Onthoud Kijk welk licht de schaduw nog wél bereikt.

DEEL 5

Huidskleuren en portretten

50 kleurmenggeheimen voor olieverfschilders

Huidskleur bestaat niet uit één vast recept

Kijk naar de persoon voor je

Er bestaat geen tube of mengsel dat voor ieder gezicht klopt. Huid kan licht, donker, warm, koel, goudachtig, roodachtig of olijfkleurig lijken. Ook het licht verandert wat je ziet.

Begin daarom niet met de vraag: welke huidskleur moet ik maken? Vraag liever: hoe licht of donker is deze plek, en neigt de kleur hier naar geel, rood, bruin, blauw of groen?

Maak een kleine kleurenfamilie

Voor een lichte warme basis kun je beginnen met 5 delen Titaanwit, 1 deel Cadmiumgeel en een klein puntje Cadmiumrood. Voor een diepere huid gebruik je minder wit en voeg je Lasurroodbruin of Vandyckbruin toe.

Koel een mengsel af met een heel klein beetje Ultramarijn, Indigo, Sapgroen of Olijfgroen. Voeg telkens weinig toe. Deze kleuren zijn sterk en kunnen het mengsel snel veranderen.

Illustratie 21.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Licht verandert de huid

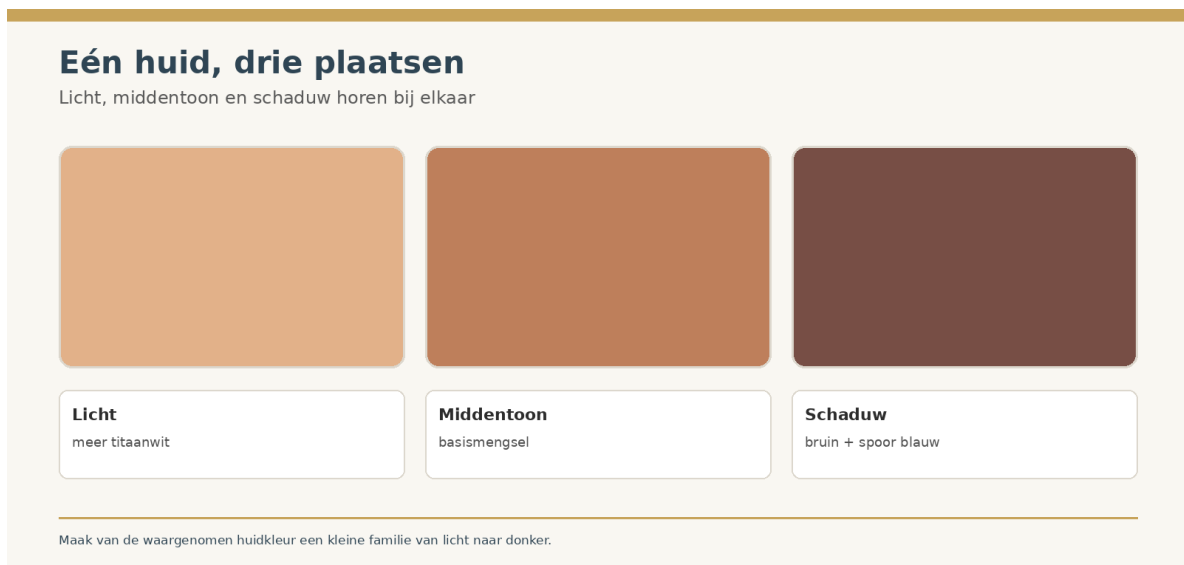
Dezelfde persoon ziet er bij een warm binnenlicht anders uit dan bij koel daglicht. Maak daarom kleuren voor dit portret en deze lichtsituatie. Vertrouw niet op een oud recept.

Meng minstens drie kleuren die bij elkaar horen: een lichte kleur, een middentoon en een schaduwkleur. Een middentoon is de kleur tussen het lichtste licht en de donkere schaduw.

Veelgemaakte fout

Eén groot hoopje “huidskleur” mengen en daarmee het hele gezicht schilderen. Het portret wordt dan vlak en levenloos.

Maak meerdere kleine mengsels. Houd ze verwant, maar geef voorhoofd, wangen, kaak en schaduw kleine verschillen.

Illustratie 21.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Maak drie huidfamilies: een lichte, een middeldonkere en een diepe. Maak van iedere familie een licht, een midden en een schaduw.

Gebruik alleen de startset. Leg de negen vakken naast elkaar en schrijf de gebruikte kleuren erbij. Kijk vooral of ieder drietal één geheel vormt.

Wat je hiervan kunt leren

Een overtuigende huidskleur ontstaat door goed kijken. Je bouwt geen vaste kleur na, maar een samenhangende familie die past bij de persoon en het licht.

Onthoud Maak een kleurenfamilie die past bij deze persoon en dit licht.

Begin een huidskleur met een gedempte oranjetoon

Waarom oranje een bruikbaar begin is

In veel huidtinten zit een menging van geel en rood. Samen geven Cadmiumgeel en Cadmiumrood oranje. Met Titaanwit kan dit een eenvoudige lichte huidbasis worden.

Die eerste oranje kleur is meestal te fel. Daarom maken we haar gedempter. Gedempt betekent: minder fel en minder opvallend.

Een eenvoudig vertrekpunt

Meng 5 delen Titaanwit met 1 deel Cadmiumgeel. Voeg daarna slechts een klein puntje Cadmiumrood toe. Meng goed voordat je meer rood pakt.

Maak de kleur rustiger met een speldenknopje Ultramarijn of Sapgroen. Voor een donkerder en warmer mengsel kun je Lasurroodbruin toevoegen.

Illustratie 22.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Stuur de basis in kleine stappen

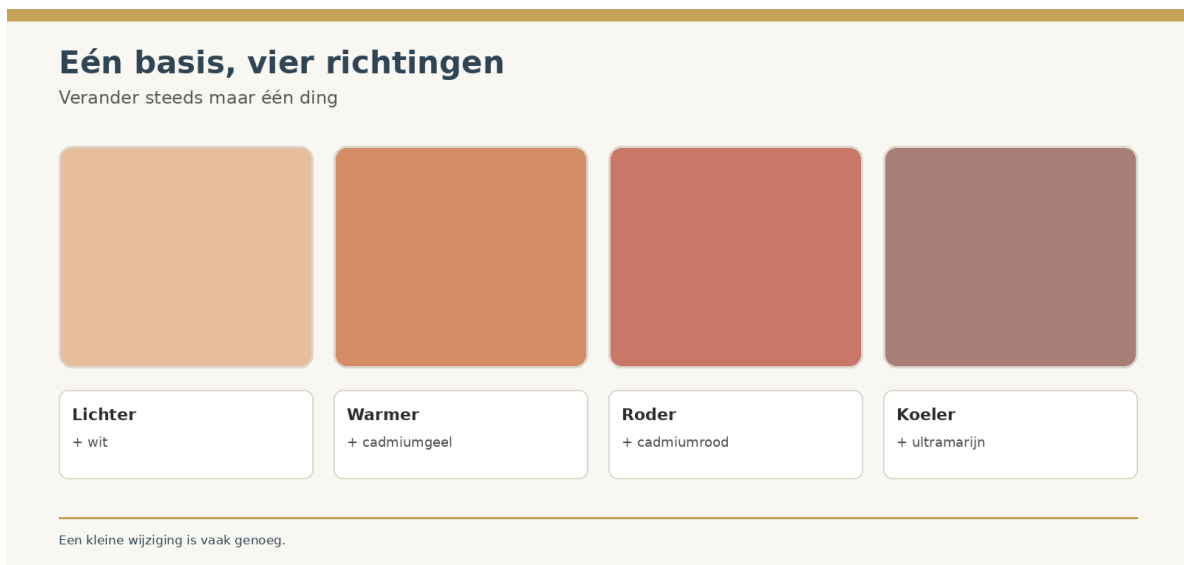
Is de kleur te geel, voeg dan een spoor Cadmiumrood toe. Is zij te rood, voeg dan iets Cadmiumgeel toe. Is zij te fel, gebruik dan een minieme hoeveelheid van een koele kleur.

Vergelijk na iedere stap met je voorbeeld. Veeg een klein beetje verf dun uit; een dikke hoop verf lijkt vaak donkerder dan een dunne strek.

Veelgemaakte fout

Cadmiumrood en Ultramarijn in grote hoeveelheden toevoegen. De kleur schiet dan van te oranje naar te grijs of paars.

Werk met de punt van een klein penseel of paletmes. Eerst mengen, dan kijken en pas daarna beslissen.

Illustratie 22.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Maak de lichte basis van 5 delen Titaanwit, 1 deel Cadmiumgeel en een puntje Cadmiumrood. Verdeel haar in vier hoopjes.

Laat één hoopje gelijk. Maak de andere drie lichter, warmer en koeler. Schilder vier vakken en schrijf bij ieder vak wat je hebt toegevoegd.

Wat je hiervan kunt leren

Een gedempte oranjetoon is een handig beginpunt, maar geen eindkleur. Met kleine toevoegingen stuur je hem naar de huid die je werkelijk ziet.

Onthoud Een gedempte oranjetoon is een beginpunt, geen eindkleur.

Lichte huid is niet eenvoudigweg huidkleur met veel wit

Wit maakt lichter én verandert de kleur

Titaanwit maakt een mengsel lichter. Tegelijk maakt het een kleur vaak koeler en minder krachtig. Wanneer je steeds meer wit toevoegt, kan huid bleek en krijtachtig worden.

Krijtachtig betekent dat de huid eruitziet alsof er een droge, witte waas overheen ligt. Het gevoel van warmte en doorbloeding verdwijnt.

Meng de kleur van het licht mee

Maak een huidkleur niet alleen lichter met wit. Voeg bij warm licht ook een klein beetje Cadmiumgeel toe. Voor een rozer licht kun je een spoor Cadmiumrood of Kraprood gebruiken.

Bij koel daglicht mag het mengsel iets koeler zijn, maar houd voldoende geel en rood aanwezig om het nog als huid te laten voelen.

Illustratie 23.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Niet ieder lichtvlak is hetzelfde

Het voorhoofd kan geler lijken, een wang rozer en de kaak koeler. Deze verschillen zijn meestal klein. Ze worden pas zichtbaar wanneer je rustig vergelijkt.

Maak eerst de juiste lichtheid. Verfijn daarna de kleur. Wanneer het ene vlak te licht is en het andere te donker, helpt een nauwkeurige kleur niet.

Veelgemaakte fout

Voor alle lichte delen hetzelfde mengsel van huidkleur en veel Titaanwit gebruiken. Het gezicht lijkt dan vlak en gepoederd.

Maak twee of drie lichte mengsels die ongeveer even licht zijn, maar iets verschillen in warmte.

Illustratie 23.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Neem één huidbasis en verdeel die in drie hoopjes. Voeg aan het eerste alleen Titaanwit toe. Voeg aan het tweede Titaanwit en een spoor Cadmiumgeel toe. Voeg aan het derde Titaanwit en een spoor Cadmiumrood toe.

Schilder de drie mengsels naast elkaar. Welke lijkt bleek, welke zonnig en welke rozer? Bekijk ze ook na het drogen.

Wat je hiervan kunt leren

Lichte huid bevat nog steeds kleur. Gebruik wit om lichter te maken, maar behoud met kleine hoeveelheden geel of rood de warmte en levendigheid.

Onthoud Maak lichte huid niet alleen witter; behoud haar kleur.

Rode wangen, oren en lippen vragen elk om een andere menging

Rood is niet overal hetzelfde

Wangen, oren en lippen bevatten vaak meer rood dan de huid eromheen. Toch kun je ze niet met hetzelfde rode mengsel schilderen. De plaats, de dikte van de huid en het licht geven ieder gebied een eigen kleur.

Meng het rood altijd door een bestaande huidkleur. Los Cadmiumrood of Kraprood wordt meestal te fel.

Wangen en oren

Voor een zachte blos meng je een klein beetje Cadmiumrood door de huidbasis. Laat de overgang naar de omliggende huid rustig verlopen.

Een oor kan roder en donkerder zijn, vooral wanneer er licht doorheen valt. Voeg Kraprood en een klein beetje Lasurroodbruin aan de huidbasis toe.

Illustratie 24.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Lippen zijn onderdeel van het gezicht

Lippen zijn geen losse roze vorm. Begin met de huidbasis en voeg Kraprood toe. Maak het mengsel rustiger met een spoor Ultramarijn, Sapgroen of Olijfgroen.

De bovenlip is vaak donkerder of koeler omdat zij van het licht wegdraait. De onderlip vangt dikwijls meer licht. Kijk altijd of dit in jouw voorbeeld ook zo is.

Veelgemaakte fout

Wangen worden twee rode cirkels en de lippen krijgen een harde roze omtrek. Daardoor lijken de rode delen op het gezicht geplakt.

Laat iedere rode kleur uit de omringende huid ontstaan. Houd de randen zacht waar de overgang geleidelijk is.

Illustratie 24.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Meng één huidbasis. Maak daaruit een wangkleur, een oorkleur, een bovenlip en een onderlip. Gebruik voor alle vier dezelfde basis.

Schilder de vier kleuren naast de basis. Controleer of ze duidelijk verschillen, maar toch bij dezelfde persoon zouden kunnen horen.

Wat je hiervan kunt leren

Wangen, oren en lippen hebben ieder een eigen rood. Door steeds vanuit de huidbasis te werken, blijven alle kleuren met elkaar verbonden.

Onthoud Meng wang, oor en lip steeds vanuit dezelfde huidbasis.

Baardschaduw en koele halftonen brengen een gezicht tot leven

Wat is een halftoon?

Een halftoon is het gebied tussen licht en schaduw. Op een rond gezicht ontstaat dit waar het oppervlak langzaam van de lichtbron wegdraait.

De halftoon is donkerder dan het licht, maar lichter dan de echte schaduw. Vaak verandert hier ook de kleur een beetje.

Baardschaduw blijft huid

Bij stoppels of een geschoren baard kan de kaak koeler lijken. De haartjes onder en boven de huid veranderen de kleur die wij zien. Toch blijft het gebied in de eerste plaats huid.

Neem daarom de huidbasis en voeg een heel klein beetje Ultramarijn, Indigo, Sapgroen of Olijfgroen toe. Maak de kleur ook iets donkerder met Vandyckbruin wanneer dat nodig is.

Illustratie 25.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Koele halftonen modelleren het hoofd

Een spoor Ultramarijn in de halftoon kan helpen om een wang of kaak van het licht weg te laten draaien. Naast een warm lichtvlak lijkt zo'n koele overgang vanzelf ruimtelijker.

Gebruik dit voorzichtig. Niet ieder gezicht en niet iedere lichtsituatie heeft een duidelijke koele halftoon. Schilder wat je ziet, niet wat een regel voorschrijft.

Veelgemaakte fout

De baardzone wordt als een grijsblauwe band over mond en kin geschilderd. Het gezicht krijgt dan een onnatuurlijke vlek.

Koel de bestaande huidkleur stap voor stap af. Laat de overgang onregelmatig en zacht verlopen en vergelijk steeds met voorhoofd en wang.

Illustratie 25.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Meng een huidbasis en verdeel deze in vier hoopjes. Laat één gelijk. Voeg aan de andere drie afzonderlijk een spoor Ultramarijn, Indigo en Sapgroen of Olijfgroen toe.

Schilder de vier kleuren naast elkaar. Kies daarna de meest natuurlijke baardschaduw en maak daarvan een korte overgang van huidbasis naar koel en weer terug.

Wat je hiervan kunt leren

Baardschaduw en halftonen zijn geen losse grijze of blauwe kleuren. Het zijn kleine, koele veranderingen binnen de huidkleur die het gezicht vorm en leven geven.

Onthoud Koel de huidbasis af, maar laat baardschaduw huid blijven.

DEEL 6

Meer variatie in huid en haar

50 kleurmenggeheimen voor olieverfschilders

Donkere huid vraagt om kleur en transparantie

Donker is niet hetzelfde als bruin

Een donkere huid bestaat niet uit één bruine kleur. Je kunt goudgele, rode, olijfkleurige, paarse en koele tonen zien. Welke kleuren zichtbaar zijn, hangt af van de persoon én van het licht.

Kijk eerst hoe licht of donker een plek is. Vraag daarna welke kleur erin overheerst. Zo voorkom je dat alle delen van het gezicht hetzelfde bruin worden.

Bouw een diepe huidkleur op

Begin bijvoorbeeld met 2 delen Lasurroodbruin en 1 deel Cadmiumgeel. Voeg een klein beetje Cadmiumrood of Kraprood toe wanneer de kleur roder moet worden.

Maak het mengsel donkerder met Vandyckbruin. Voor een koelere richting voeg je een spoor Ultramarijn of Indigo toe. Gebruik Titaanwit pas wanneer de kleur echt lichter moet worden.

Illustratie 26.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Wat betekent transparantie?

Transparante verf laat een deel van de laag eronder doorschijnen. Lasurroodbruin en Kraprood kunnen in een dunne laag een diepe, warme gloed geven. Zo'n dunne doorschijnende laag noemen we een glacis.

Een glacis werkt alleen op een droge onderlaag. Verdun de verf met het schildermedium dat je normaal gebruikt en houd de laag heel dun. Volg daarbij altijd de veilige werkwijze uit je lesmateriaal.

Veelgemaakte fout

Een donkere huid wordt lichter gemaakt met veel Titaanwit. De kleur kan daardoor snel grijs, koud en dof worden.

Maak een lichtvlak eerst warmer en helderder met Cadmiumgeel en een klein beetje Cadmiumrood. Voeg daarna slechts zoveel wit toe als nodig is.

Illustratie 26.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Meng een diepe huidbasis van Lasurroodbruin, Cadmiumgeel en Vandyckbruin. Verdeel de basis in vier hoopjes. Maak één warmer, één roder, één koeler en één lichter.

Schilder de vier mengsels naast elkaar. Maak daarna van de diepe basis een dunne strek over een licht en een donker vak. Bekijk hoe de ondergrond de kleur beïnvloedt.

Wat je hiervan kunt leren

Een donkere huid wordt overtuigend wanneer je kleurverschillen blijft zien. Warme en koele mengsels, diepe schaduwen en dunne lagen geven meer leven dan één vast bruin.

Onthoud Blijf ook in de donkerste huid kleurverschillen zien.

Oudere huid bevat andere contrasten dan jonge huid

Kijk naar verschillen, niet naar leeftijdsregels

Oudere huid heeft niet één speciale kleur. Wel zie je vaak meer kleine verschillen: warme plekken, koelere delen, pigmentvlekjes en duidelijkere schaduwen rond plooien.

Dit verschilt per persoon. Schilder dus geen vast idee van ouderdom, maar kijk welke verschillen in jouw model werkelijk zichtbaar zijn.

Licht en schaduw liggen dichterbij elkaar of juist verder uiteen

Bij zacht licht kunnen rimpels bijna verdwijnen. Bij licht van opzij worden de lichte rand en de schaduw van een plooï duidelijker. Het licht bepaalt dus hoeveel contrast je nodig hebt.

Contrast betekent het verschil tussen licht en donker. Maak dat verschil nooit sterker dan je in het voorbeeld ziet. Anders wordt iedere kleine lijn een diepe groef.

Illustratie 27.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Meng variatie vanuit één basis

Maak eerst een huidbasis. Meng daaruit een warmere kleur met een spoor Cadmiumrood, een koelere kleur met een spoor Ultramarijn en een bruiner accent met Lasurroodbruin.

Omdat iedere variant dezelfde basis bevat, blijven de kleuren bij elkaar horen. Gebruik kleine verschillen; de huid moet één geheel blijven.

Veelgemaakte fout

Rimpels worden getekend met donkere bruine lijnen. Daardoor lijkt de huid hard en worden de plooien belangrijker dan het gezicht.

Schilder liever de zachte schaduw naast de plooien, alleen waar zichtbaar, een klein licht randje. Laat veel rimpels gedeeltelijk verdwijnen.

Illustratie 27.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Meng een huidbasis en maak vier vakken: basis, warmer, koeler en iets donkerder. Schilder daarna drie smalle huidplooien met weinig, gemiddeld en veel verschil tussen licht en schaduw.

Ga een paar passen achteruit. Welke plooien oogt natuurlijk en welke lijkt getekend? Pas de sterkste plooien aan tot zij beter in de huid verdwijnen.

Wat je hiervan kunt leren

Oudere huid vraagt vooral om zorgvuldig waarnemen. Kleine kleurverschillen en beheerste contrasten tonen leeftijd veel overtuigender dan donkere lijnen.

Onthoud Schilder kleine verschillen en maak huidplooien niet te hard.

Handen hebben een ander kleurverloop dan het gezicht

Gebruik niet automatisch de gezichtskleur

Handen horen bij dezelfde persoon, maar zien er niet altijd hetzelfde uit als het gezicht. De handrug, handpalm, knokkels en vingertoppen kunnen elk een andere kleurindruk geven.

Ook kou, warmte, zonlicht en de zichtbaarheid van aderen beïnvloeden de kleur. Vergelijk de hand daarom rechtstreeks met het gezicht.

Van pols naar vingertoppen

Begin met een basiskleur die bij de persoon past. Voeg voor knokkels en vingertoppen vaak een klein beetje Cadmiumrood of Kraprood toe. Maak de schaduw tussen de vingers donkerder met Lasurroodbruin of Vandyckbruin.

Koel de handrug waar nodig af met een spoor Ultramarijn, Indigo, Sapgroen of Olijfgroen. Voeg nooit alle kleuren tegelijk toe; verander één richting per mengsel.

Illustratie 28.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

De handpalm en de handrug

De handpalm kan rozer lijken dan de handrug. Meng Kraprood door de huidbasis en voeg zo nodig Titaanwit toe. Maak plooiën niet met puur roodbruin, maar met een donkerdere versie van diezelfde palmkleur.

Op de handrug kunnen warmere knokkels naast koelere vlakjes liggen. Houd deze verschillen rustig en laat ze geleidelijk in elkaar overgaan.

Veelgemaakte fout

Iedere vinger wordt afzonderlijk omlijnd en ingevuld. De hand lijkt daardoor uit vijf losse vormen te bestaan.

Schilder eerst de hand als één grote vorm met een lichtkant en een schaduwkant. Voeg daarna pas de verschillen bij knokkels, vingertoppen en plooiën toe.

Illustratie 28.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Leg je hand naast je gezicht voor een spiegel bij rustig daglicht. Meng één basis voor het gezicht en één voor de hand. Schilder beide als een vlak en noteer het verschil.

Maak vervolgens vier kleine handkleuren: pols, handrug, knokkel en vingertop. Gebruik steeds de handbasis als vertrekpunt.

Wat je hiervan kunt leren

Een hand krijgt geloofwaardige kleur wanneer je haar als één vorm opbouwt en daarna het verloop van pols naar vingertoppen verfijnt.

Onthoud Bouw de hand als één vorm op en verfijn daarna het kleurverloop.

Blond rood bruin en zwart haar worden niet met één kleur geschilderd

Schilder eerst de haarmassa

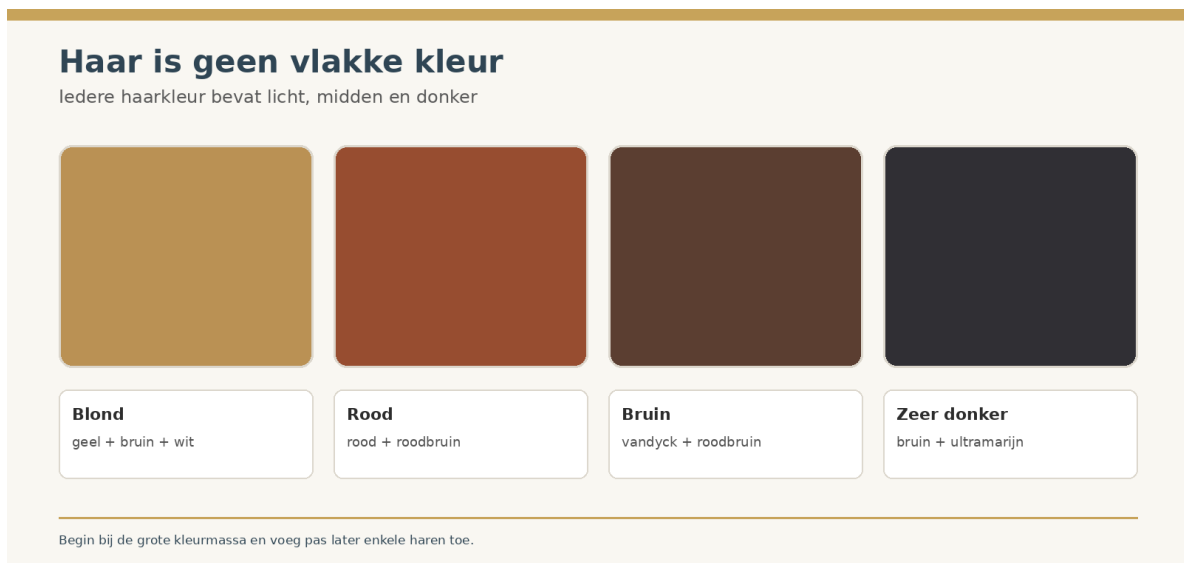
Haar bestaat uit duizenden haren, maar je hoeft ze niet allemaal te schilderen. Kijk eerst naar de grote vorm: waar ligt de donkere massa, waar vangt het haar licht en waar verdwijnt het in de achtergrond?

Meng voor iedere haarkleur minstens een donker, een midden en een licht. Pas wanneer die grote vlakken kloppen, voeg je enkele losse haren toe.

Blond en rood haar

Voor blond haar kun je beginnen met Cadmiumgeel, Titaanwit en een beetje Vandyckbruin of Lasurroodbruin. Voeg Ultramarijn toe wanneer het mengsel te oranje wordt.

Voor rood haar meng je Cadmiumrood of Kraprood met Cadmiumgeel en Lasurroodbruin. Maak de schaduw dieper met Vandyckbruin en eventueel een spoor Ultramarijn.

Illustratie 29.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Bruin en zeer donker haar

Bruin haar kan warm of koel zijn. Meng Vandyckbruin met Lasurroodbruin voor een warme basis. Voeg Ultramarijn toe voor een koeler en dieper bruin.

Zeer donker haar schilder je niet als één zwart vlak. Meng Vandyckbruin met Ultramarijn of Indigo. Maak de glans vanuit dit mengsel lichter en warmer of koeler, afhankelijk van het licht.

Veelgemaakte fout

De lichtglans wordt met wit boven op het haar gezet. Hierdoor lijkt het haar grijs of nat en los van de rest.

Neem de middentoon van het haar en voeg een klein beetje Titaanwit plus de kleur van het licht toe. Een glans blijft onderdeel van de haarkleur.

Illustratie 29.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Maak vier kleine haarfamilies: blond, rood, bruin en zeer donker. Meng van iedere familie een donker, een midden en een licht.

Schilder iedere familie als drie brede streken. Voeg daarna hoogstens drie dunne haarstreken toe. Bekijk hoeveel vorm al zichtbaar was vóór die losse haren.

Wat je hiervan kunt leren

Haar wordt overtuigend door grote kleurmassa's, niet door honderden lijntjes. Iedere haarkleur heeft een eigen familie van donker, midden en licht.

Onthoud Meng voor iedere haarkleur een donker, een midden en een licht.

Een portret krijgt samenhang door kleuren te laten terugkeren

Wat is samenhang?

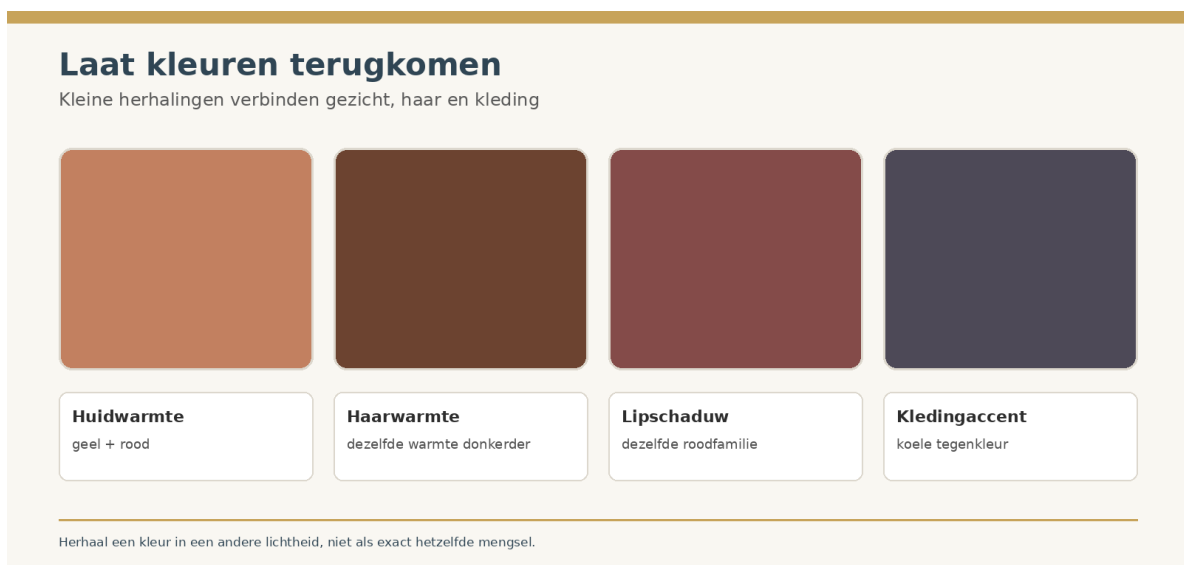
Een portret heeft samenhang wanneer gezicht, haar, ogen, kleding en achtergrond bij dezelfde lichtsituatie lijken te horen. Geen onderdeel voelt dan als een losse kleurplaat.

Je bereikt dit door een paar basiskleuren op meerdere plaatsen terug te laten komen. Niet precies hetzelfde, maar lichter, donkerder, warmer of koeler.

Werk met basismengsels

Meng vóór het schilderen bijvoorbeeld een lichte basis, een warme huidbasis, een rode basis en een donkere basis. Gebruik kleine delen daarvan om nieuwe kleuren te maken.

De warme huidbasis kan terugkomen in haar, hals en handen. De rode basis kan een rol spelen in lippen, oren en een klein accent in de kleding.

Illustratie 30.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Verbind portret en achtergrond

Een klein beetje van de achtergrondkleur kan in de schaduw van het gezicht terugkomen. Omgekeerd kan een huid- of haarkleur heel zacht in de achtergrond worden herhaald.

Doe dit spaarzaam. Het doel is niet dat alles dezelfde kleur krijgt, maar dat de kleuren elkaar niet vreemd lijken.

Veelgemaakte fout

Ieder onderdeel wordt los gemengd: een huidskleur, een haarkleur, een oogkleur en een kledingkleur. Daardoor ontstaat een verzameling kleuren zonder verbinding.

Bewaar je basismengsels op het palet en gebruik ze opnieuw. Meng ook een kleine hoeveelheid van de ene kleurfamilie door de andere wanneer dat in het licht logisch is.

Illustratie 30.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Maak vier basismengsels uit de startset: licht, warm, rood en donker. Meng daarmee acht kleine kleuren voor huid, lip, oor, haar, oogschaduw, hals, kleding en achtergrond.

Leg de acht vakken bij elkaar. Wanneer één kleur te los staat, meng er dan een klein beetje van een gebruikte basiskleur door. Vergelijk opnieuw.

Wat je hiervan kunt leren

Door kleuren te herhalen en vanuit enkele basismengsels te werken, krijgt een portret rust. Verschillende onderdelen blijven herkenbaar, maar horen zichtbaar bij elkaar.

Onthoud Laat enkele basiskleuren door het hele portret terugkomen.

DEEL 7

Groenen en landschappen

50 kleurmenggeheimen voor olieverfschilders

Groen rechtstreeks uit de tube is zelden voldoende

Groen in de natuur verandert voortdurend

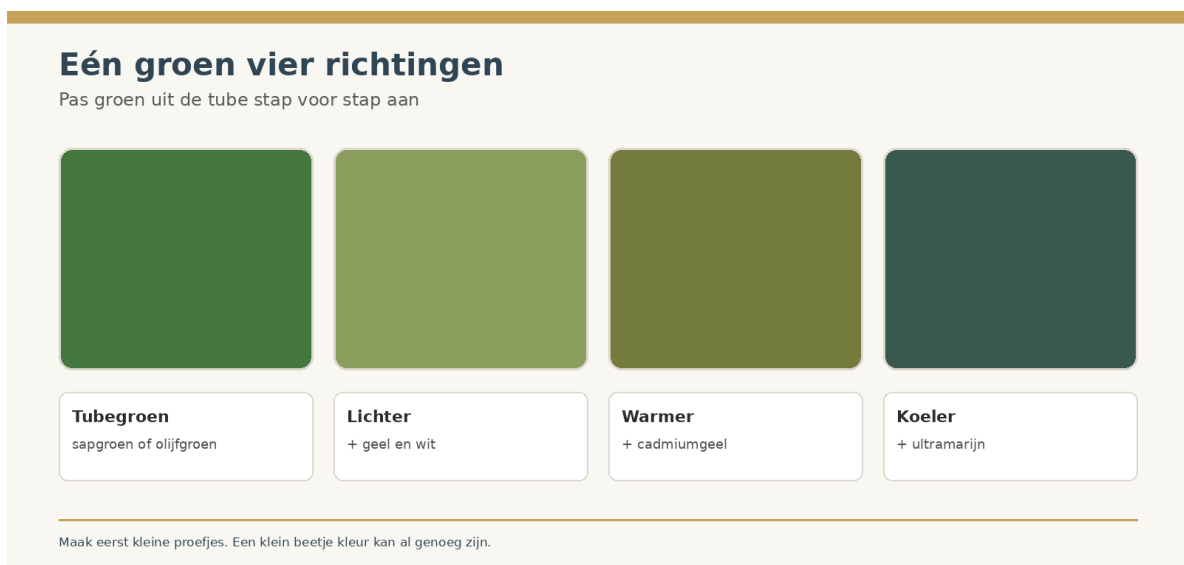
Sapgroen of Olijfgroen is een handig begin, maar één tubekleur kan niet alle bladeren, grassen en struiken weergeven. Zonlicht, schaduw, seizoen en afstand veranderen het groen.

Kijk daarom eerst of het groen licht of donker, geelachtig of blauwachtig, fel of rustig is. Pas daarna de kleur uit de tube aan.

Maak groen lichter warmer of koeler

Maak groen lichter met Cadmiumgeel en zo nodig een klein beetje Titaanwit. Alleen wit kan het groen bleek en koud maken. Geel houdt meer zonlicht in het mengsel.

Maak groen warmer met Cadmiumgeel of een spoor Lasurreddbruin. Maak het koeler met Ultramarijn of Indigo. Voeg donkere kleuren steeds in kleine hoeveelheden toe.

Illustratie 31.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Fel groen rustiger maken

Veel groenen uit de tube zijn feller dan het groen dat je buiten ziet. Je kunt de felheid verminderen met een klein spoor Cadmiumrood, Kraprood, Lasurreddbruin of Vandyckbruin.

Zo'n rustiger kleur noemen we gedempt groen. Gedempt betekent niet saai; het betekent alleen dat de kleur minder fel naar voren springt.

Veelgemaakte fout

Alle planten worden met hetzelfde groen geschilderd. Alleen de hoeveelheid wit verandert. Daardoor lijken gras, boomblad en struik uit hetzelfde materiaal te bestaan.

Maak voor ieder belangrijk groen een kleine familie van licht, midden en schaduw. Laat de families onderling verschillen.

Illustratie 31.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Leg vier hoopjes Sapgroen of Olijfgroen op je palet. Maak het eerste lichter, het tweede warmer, het derde koeler en het vierde meer gedempt.

Schilder de vier mengsels naast de oorspronkelijke kleur. Schrijf erbij wat je hebt toegevoegd en welke variant je zou gebruiken voor gras, blad of schaduw.

Wat je hiervan kunt leren

Groen uit de tube is een vertrekpunt. Met geel, wit, blauw, rood en bruin stuur je het naar het groen dat je werkelijk in het landschap ziet.

Onthoud Gebruik tubegroen als vertrekpunt en stuur het naar wat je ziet.

Voorjaarsgroen en zomergroen vragen om andere mengingen

Jong blad vangt veel licht

In het voorjaar zijn veel bladeren dun en jong. Licht kan er gedeeltelijk doorheen schijnen. Daardoor zien sommige groenen er lichter, geler en frisser uit.

Dit geldt niet voor iedere plant. Kijk naar het echte onderwerp en gebruik de seizoensregel alleen als hulpmiddel.

Een eenvoudige voorjaarsmenging

Begin met 2 delen Cadmiumgeel en 1 deel Sapgroen of Olijfgroen. Voeg voor een licht blad een klein beetje Titaanwit toe. Maak de schaduw met iets meer groen en een spoor Ultramarijn.

Is de kleur te fel, voeg dan een speldenknopje Cadmiumrood of Lasurroodbruin toe. Meng goed voordat je meer pakt.

Illustratie 32.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Zomergroen is vaak voller en dieper

Later in het seizoen worden bladeren vaak dikker en donkerder. Gebruik meer Sapgroen of Olijfgroen en minder Cadmiumgeel. Voor diepe schaduw kun je Ultramarijn, Indigo of Vandyckbruin toevoegen.

Laat ook in zomergroen lichte en warme plekken bestaan. Een boomkroon is geen egaal donkergroen vlak.

Veelgemaakte fout

Voorjaarsgroen wordt bijna felgeel en zomergroen wordt één donker vlak. Beide uitersten maken het landschap onnatuurlijk.

Maak voor ieder seizoen een reeks van licht, midden en schaduw. Controleer of de drie kleuren duidelijk verschillen en toch familie blijven.

Illustratie 32.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Meng drie voorjaarsgroenen en drie zomergroenen. Gebruik voor het voorjaar meer Cadmiumgeel en voor de zomer meer groen en Ultramarijn.

Schilder twee rijen van drie vakken: licht, midden en schaduw. Leg er echte bladeren of een goede foto naast en pas de grootste afwijking aan.

Wat je hiervan kunt leren

Voorjaarsgroen is vaak lichter en geler; zomergroen vaak voller en donkerder. Het waargenomen blad en het licht blijven echter belangrijker dan de algemene regel.

Onthoud Meng voor ieder seizoen een familie van licht midden en schaduw.

Verre groenen zijn koeler grijzer en lichter

Lucht staat tussen jou en de verte

Hoe verder een boom of heuvel van je af staat, hoe meer lucht ertussen zit. Die lucht maakt verschillen zachter. Donkere partijen lijken minder donker en felle kleuren worden rustiger.

Ver groen ziet er daarom vaak lichter, koeler en grijzer uit dan groen op de voorgrond. Vaak betekent niet altijd: mist, zonsondergang en tegenlicht kunnen het beeld veranderen.

Wat is koeler en grijzer?

Koeler betekent dat de kleur iets meer naar blauw neigt. Grijzer betekent hier dat het groen minder fel is. Je hoeft daarvoor geen grijze verf te gebruiken.

Voeg aan je groen een spoor Ultramarijn en Titaanwit toe. Maak het vervolgens rustiger met een minieme hoeveelheid Cadmiumrood of Lasurroodbruin.

Illustratie 33.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Werk in drie afstanden

Verdeel het landschap in voorgrond, middenplan en verte. Het middenplan is het gebied tussen de nabije voorgrond en de verre horizon.

Houd de voorgrond krachtiger en vaak donkerder. Maak het middenplan iets rustiger. Geef de verte de kleinste verschillen tussen licht en donker.

Veelgemaakte fout

Verre bomen worden alleen met wit lichter gemaakt. Het groen wordt dan melkachtig, maar blijft even fel en springt nog steeds naar voren.

Voeg naast wit ook een klein beetje Ultramarijn en een warme demper toe. Zo wordt het groen tegelijk lichter, koeler en rustiger.

Illustratie 33.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Meng één groen voor de voorgrond. Neem daarvan een deel en maak een middenplankleur. Maak vanuit het middenplan een derde kleur voor de verte.

Schilder drie even grote vakken naast elkaar. Het eerste moet naar voren komen en het derde terugwijken. Pas alleen kleine hoeveelheden toe totdat de afstand voelbaar wordt.

Wat je hiervan kunt leren

Afstand verandert niet alleen de lichtheid van groen. Ook de felheid, kleur en verschillen tussen licht en donker nemen meestal af.

Onthoud Maak verre groenen meestal lichter koeler en rustiger.

Olijfgroen ontstaat uit meer dan geel en blauw

Wat maakt groen olifkleurig?

Olijfgroen is een rustig, geelachtig groen met een aardse indruk. Alleen Cadmiumgeel en Ultramarijn geven vaak een groener of feller resultaat dan je zoekt.

Een heel klein beetje rood of roodbruin maakt het mengsel rustiger. Dat warme tegenwicht geeft geelgroen een meer olifkleurige richting.

Meng een bruikbare basis

Meng 2 delen Cadmiumgeel met 1 deel Ultramarijn. Voeg eventueel Sapgroen of Olijfgroen toe om sneller naar groen te gaan. Meng daarna een spoor Lasurroodbruin door de kleur.

Is het mengsel te bruin, voeg dan geel of groen toe. Is het te fel, voeg dan nog een heel klein beetje roodbruin toe.

Illustratie 34.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Maak een familie van olifgroenen

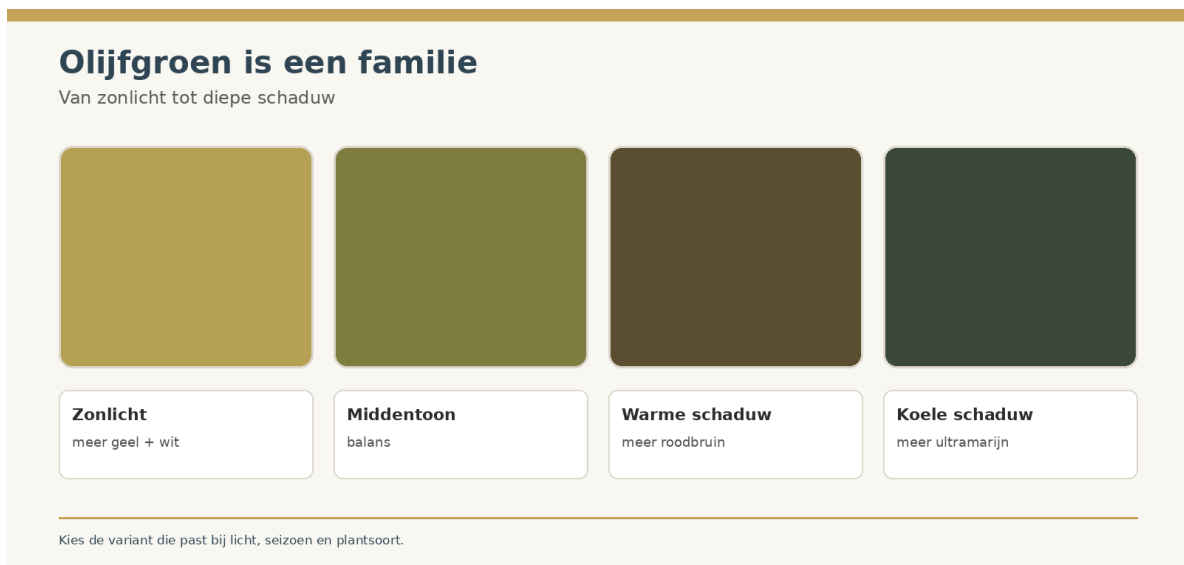
Voor licht olifgroen voeg je Cadmiumgeel en een beetje Titaanwit toe. Voor een warme schaduw gebruik je meer Lasurroodbruin of Vandyckbruin.

Voor een koele schaduw voeg je Ultramarijn of Indigo toe. Houd steeds een deel van de basiskleur in ieder mengsel, zodat de reeks bij elkaar blijft.

Veelgemaakte fout

Er wordt zoveel roodbruin toegevoegd dat het groen verdwijnt. Het mengsel wordt dan modderig bruin.

Gebruik roodbruin met het puntje van je penseel. Meng volledig en bekijk het resultaat voordat je een volgende hoeveelheid toevoegt.

Illustratie 34.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Meng een olijfgroene basis uit Cadmiumgeel, Ultramarijn en een spoor Lasurroodbruin. Maak daarvan een licht, een midden, een warme schaduw en een koele schaduw.

Schilder vier vakken. Leg ze naast een olijfbblad, gedroogd gras of een foto van grijsgroen blad. Bepaal welke toevoeging nog ontbreekt.

Wat je hiervan kunt leren

Olijfgroen ontstaat wanneer geelgroen voorzichtig wordt gedempt. Roodbruin geeft de aardse rust; blauw, geel en wit bepalen licht en temperatuur.

Onthoud Een spoor roodbruin geeft geelgroen een olijfkleurige rust.

Boomstammen en aarde bevatten onverwacht veel kleur

Kijk verder dan bruin

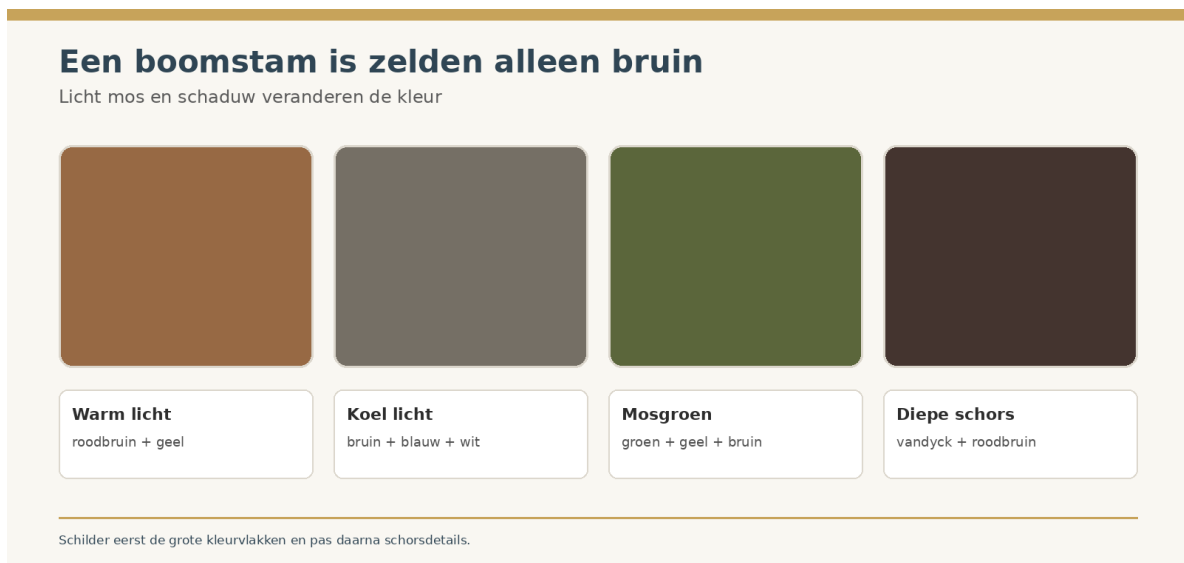
Boomschors en aarde worden vaak automatisch bruin geschilderd. In werkelijkheid kun je rood, geel, groen, blauwgrijs en paarsachtige tonen zien.

Een natte boomstam is anders dan een droge. Zonnige aarde verschilt van koele, vochtige grond. Kijk dus naar de kleur vóór je naar de naam van het voorwerp kijkt.

Boomstammen mengen

Begin voor een warme stam met Lasurroodbruin en Cadmiumgeel. Maak donkere schors met Vandyckbruin en een spoor Ultramarijn. Voeg voor een koel licht Titaanwit en een beetje Ultramarijn toe.

Mos maak je uit Sapgroen of Olijfgroen, Cadmiumgeel en een klein beetje bruin. Laat de kleur van het mos op enkele plekken ook in de schors terugkomen.

Illustratie 35.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Aarde mengen

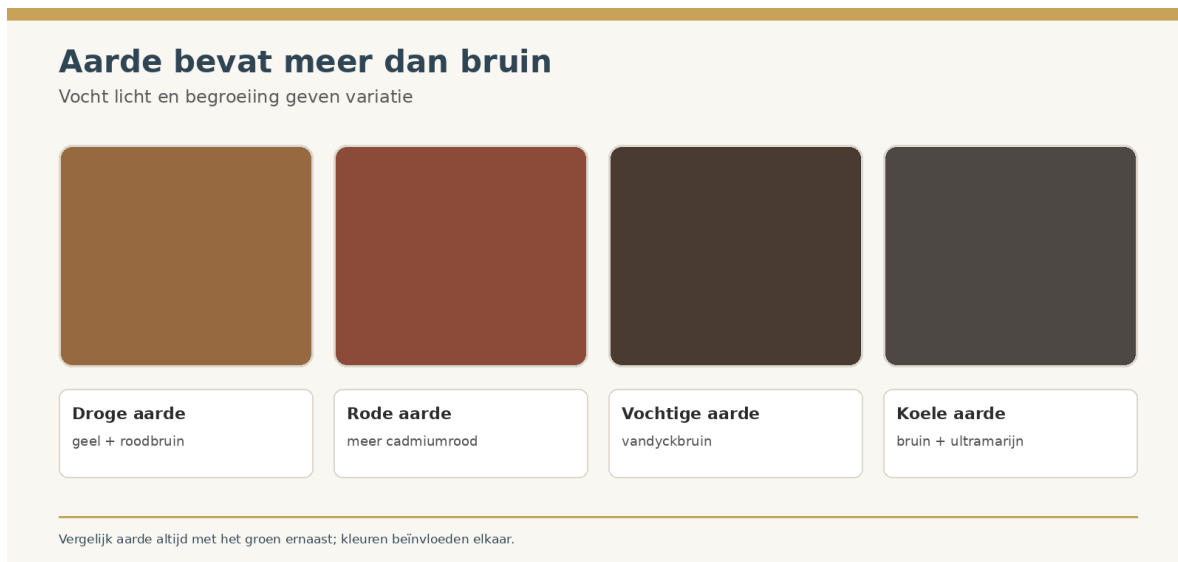
Voor droge aarde kun je Cadmiumgeel met Lasurroodbruin mengen. Voor roodachtige grond voeg je Cadmiumrood toe. Vandyckbruin maakt vochtige aarde dieper.

Koel een schaduw af met Ultramarijn of Indigo. Voeg Sapgroen of Olijfgroen toe waar gras, mos of ander plantaardig materiaal de grond kleurt.

Veelgemaakte fout

Schors wordt opgebouwd uit kleine donkere streepjes en aarde uit één vlak bruin. De details zijn zichtbaar, maar de grote vorm en het licht ontbreken.

Schilder eerst grote lichte, donkere, warme en koele vlakken. Voeg pas daarna een beperkt aantal schorsnaden, steentjes of kluitjes toe.

Illustratie 35.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Maak vier boomstamkleuren: warm licht, koel licht, mos en diepe schors. Maak daarna vier aardekleuren: droog, roodachtig, vochtig en koel.

Schilder beide reeksen naast elkaar. Zoek kleuren die je in beide kunt gebruiken. Zo verbind je boom en grond binnen hetzelfde landschap.

Wat je hiervan kunt leren

Schors en aarde zijn geen vaste bruine kleuren. Door rood, geel, groen en blauw in de menging toe te laten, worden ze onderdeel van het licht en de omgeving.

Onthoud Zoek in schors en aarde ook rood geel groen en blauw.

DEEL 8

Licht, lucht en atmosfeer

50 kleurmenggeheimen voor olieverfschilders

Een blauwe lucht verloopt van koel naar warm

Kijk van boven naar beneden

Een heldere blauwe lucht heeft meestal niet overal dezelfde kleur. Hoog boven je is het blauw vaak dieper. Dichter bij de horizon wordt het meestal lichter, zachter en soms iets warmer.

Weer, vocht, stof en het tijdstip veranderen dit verloop. Gebruik de regel daarom als beginpunt en vergelijk altijd met de lucht die je schildert.

Meng de kleur hoog in de lucht

Begin met Ultramarijn en voeg Titaanwit toe. Voor een zeer diepe bovenlucht kun je een klein beetje Indigo gebruiken. Voeg Indigo voorzichtig toe, want het maakt het mengsel snel donker.

Is het blauw te fel, voeg dan een klein spoor Lasurroodbruin of Cadmiumrood toe. Daardoor wordt de kleur rustiger.

Illustratie 36.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Naar de horizon

Neem de blauwe basiskleur en voeg stapsgewijs meer Titaanwit toe. Maak de laagste kleur iets warmer met een miniem beetje Cadmiumgeel, Cadmiumrood of Lasurroodbruin.

Geel en blauw kunnen groen maken. Gebruik geel daarom uiterst spaarzaam en meng het eerst door een apart hoopje wit voordat je het aan de luchtkleur toevoegt.

Veelgemaakte fout

De hele lucht wordt met één blauw mengsel ingevuld. Het vlak lijkt dan plat en de horizon krijgt geen afstand.

Meng vóór het schilderen minstens drie luchtkleuren: hoog, midden en horizon. Verbind ze nat in nat met rustige overgangen.

Illustratie 36.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Meng één basis van Ultramarijn en Titaanwit. Maak vier opeenvolgende kleuren door meer wit en bij de horizon een heel klein warm accent toe te voegen.

Schilder vier horizontale stroken en laat de grenzen zacht in elkaar overlopen. Bekijk het proefje rechtop en controleer of de lucht naar de horizon lichter wordt.

Wat je hiervan kunt leren

Een overtuigende lucht ontstaat door een verloop. Het blauw wordt richting horizon meestal lichter, rustiger en iets warmer.

Onthoud Meng voor een lucht minstens een bovenkleur middenkleur en horizonkleur.

Wolken zijn niet wit en hun schaduwen zijn niet grijs

Een wolk neemt licht en omgeving op

Een wolk kan wit lijken, maar bevat kleuren uit het zonlicht, de blauwe lucht en het landschap eronder. Het lichtste deel kan warm of koel zijn en is zelden overal puur Titaanwit.

De schaduw is ook geen neutraal grijs. Je kunt blauwgrijs, paarsachtig, roodbruin of groenig grijs zien, afhankelijk van de omgeving.

Meng gekleurd wolkenlicht

Begin met Titaanwit. Voeg voor warm licht een spoor Cadmiumgeel en eventueel Cadmiumrood toe. Voor koeler licht gebruik je een heel klein beetje Ultramarijn.

Houd het licht van de wolk duidelijk anders dan de lucht. Wanneer beide dezelfde lichtheid hebben, verdwijnt de vorm.

Illustratie 37.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Meng de wolken schaduw

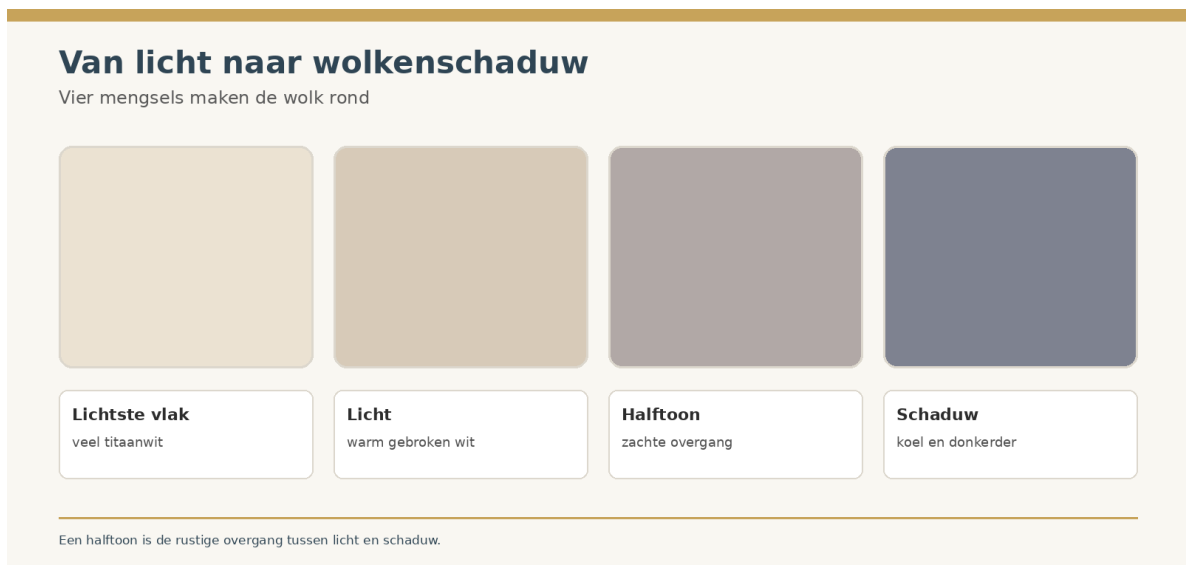
Meng Ultramarijn met Lasurroodbruin en voeg Titaanwit toe. Meer Ultramarijn geeft een koelere schaduw; meer roodbruin een warmere.

Maak een overgangskleur tussen licht en schaduw. Zo'n tussenkleur heet een halftoon. Zij helpt de wolk rond en zacht te maken.

Veelgemaakte fout

Wolken krijgen een witte bovenkant en een egaal grijze onderkant met een harde grens. Ze lijken dan zwaar en uitgeknipt.

Gebruik meerdere lichte en donkere mengsels. Laat sommige randen zacht oplossen in de lucht en houd andere randen scherper.

Illustratie 37.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Maak vier wolkkleuren: warm licht, koel licht, warme schaduw en koele schaduw. Meng daarna één halftoon tussen het gekozen licht en de gekozen schaduw.

Schilder een eenvoudige wolkvorm tegen een luchtkleur. Gebruik één scherpe rand en twee zachte randen. Kijk welke rand de meeste ruimte geeft.

Wat je hiervan kunt leren

Wolken worden levendig door gekleurd licht, gekleurde schaduwen en zachte overgangen. Wit en grijs alleen zijn meestal niet genoeg.

Onthoud Geef wolklicht en wolkschaduw elk een eigen kleur.

Zonlicht maakt kleuren warmer en schaduwen relatief koeler

Warm en koel bestaan naast elkaar

Bij helder zonlicht lijken verlichte vlakken vaak warmer. Cadmiumgeel en soms een spoor Cadmiumrood kunnen die warmte geven. De schaduw lijkt daarnaast relatief koeler.

Relatief koel betekent: koeler dan het licht ernaast. De schaduw hoeft niet echt blauw te zijn. Kijk welke kleur zij in jouw situatie heeft.

Meng eerst de lokale kleur

De lokale kleur is de gewone kleur van het voorwerp, bijvoorbeeld groen blad of roodbruine aarde. Maak vanuit die kleur een lichtmengsel en een schaduwmengsel.

Voeg voor zonlicht Cadmiumgeel en zo nodig Titaanwit toe. Voeg voor een koelere schaduw een spoor Ultramarijn of Indigo toe en maak haar donkerder met Vandyckbruin.

Illustratie 38.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Gereflecteerd licht in de schaduw

Een schaduw ontvangt nog licht van lucht, grond, muren en andere voorwerpen. Dat teruggekaatste licht noemen we gereflecteerd licht.

Een warme muur kan de schaduw warm kleuren. Groen gras kan een groenige gloed geven. Gebruik dus niet automatisch hetzelfde koele schaduwmengsel voor ieder voorwerp.

Veelgemaakte fout

Alle lichte delen worden felgeel en alle schaduwen helderblauw. Het schilderij krijgt een onnatuurlijk kleurenschema.

Werk met kleine verschillen. Laat de oorspronkelijke kleur van het voorwerp zichtbaar blijven in zowel licht als schaduw.

Illustratie 38.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Meng een oranje kleur uit Cadmiumgeel en Cadmiumrood. Verdeel haar in vier hoopjes: lokaal, zonlicht, koele schaduw en gereflecteerd licht.

Maak zonlicht met geel en wit, schaduw met een spoor Ultramarijn en gereflecteerd licht met Lasurroodbruin. Schilder de vier vakken naast elkaar.

Wat je hiervan kunt leren

Warm zonlicht en relatief koele schaduw kunnen vorm versterken. De lokale kleur en het teruggekaatste licht blijven echter altijd meedoen.

Onthoud Relatief koel betekent koeler dan het licht ernaast.

Ochtendlicht middaglicht en avondlicht hebben elk een eigen palet

Het licht verandert gedurende de dag

In de ochtend staat de zon laag en kan het licht zacht en warm zijn. Rond de middag staat de zon hoger en kan het licht helderder en neutraler lijken. Tegen de avond worden geel, oranje en rood vaak sterker.

Bewolking, seizoenen en omgeving kunnen dit patroon veranderen. Kijk daarom naar de werkelijke kleuren en gebruik de dagindeling alleen als houvast.

Een ochtendpalet

Meng Titaanwit met Cadmiumgeel en een klein spoor Cadmiumrood voor zacht warm licht. Maak de schaduw met Ultramarijn, Lasurroodbruin en wit.

Houd de verschillen rustig wanneer de lucht nevelig is. Zachte overgangen passen vaak beter bij vroege atmosfeer dan harde kleurwisselingen.

Illustratie 39.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Middag avond en schemer

Voor middaglicht gebruik je vaak meer Titaanwit en minder rood. Voor avondlicht meng je Cadmiumgeel met Cadmiumrood of Kraprood en maak je de kleur lichter met wit.

Voor schemering kun je Ultramarijn, Indigo, Kraprood en Titaanwit gebruiken. Maak het mengsel rustig met een klein beetje Lasurroodbruin of Vandyckbruin.

Veelgemaakte fout

Een avondschilderij wordt overal oranje en een nachtsce ne overal blauw. Daardoor verdwijnen de kleurverschillen binnen het onderwerp.

Laat de kleur van het licht in meerdere mengsels terugkomen, maar behoud lokale kleuren en verschillen tussen licht en schaduw.

Illustratie 39.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Maak drie kleine paletten van elk vier kleuren: ochtend, middag en avond. Meng voor elk moment een luchtkleur, lichtkleur, middentoon en schaduwkleur.

Schilder met ieder palet dezelfde eenvoudige rij van vier vakken. Vergelijk hoe het tijdstip voelbaar wordt zonder het onderwerp te veranderen.

Wat je hiervan kunt leren

Ieder moment van de dag heeft andere kleurrelaties. Door een klein palet per lichtsituatie te maken, blijft de sfeer samenhangend.

Onthoud Maak voor ieder moment van de dag een klein samenhangend palet.

Atmosferisch perspectief ontstaat door kleurrelaties

Afstand zit tussen kleuren

Atmosferisch perspectief is het gevoel van afstand dat ontstaat doordat lucht de kleuren van verre vormen beïnvloedt. Verre delen worden vaak lichter, koeler, rustiger en minder contrastrijk.

Het effect ontstaat niet door één speciale verte-kleur. De voorgrond, het middenplan en de verte moeten met elkaar worden vergeleken.

Vier veranderingen in de verte

Maak een kleur lichter met Titaanwit en koeler met een spoor Ultramarijn. Verminder de felheid met een kleine hoeveelheid Cadmiumrood of Lasurroodbruin.

Verklein ook het verschil tussen licht en schaduw. Een verre heuvel heeft meestal zachtere verschillen dan een boom op de voorgrond.

Illustratie 40.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Behoud de kleur van het landschap

Een verre groene heuvel blijft groen, ook al wordt zij koeler en grijzer. Voeg daarom de luchtkleur geleidelijk aan het bestaande groen toe in plaats van de heuvel ineens blauw te schilderen.

Bij warm avondlicht kan de verte juist warm en zacht worden. De richting van de verandering hangt altijd af van de atmosfeer die je ziet.

Veelgemaakte fout

Alle verre vormen worden lichtblauw. Het landschap krijgt wel lagen, maar de verte lijkt los te staan van de rest.

Werk vanuit de kleuren van het onderwerp. Maak iedere volgende afstand slechts iets lichter, koeler of rustiger.

Illustratie 40.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Meng een groen voor de voorgrond. Maak daaruit een middenplan door wit en een spoor Ultramarijn toe te voegen. Maak vanuit het middenplan een nog lichtere en rustigere verte.

Schilder drie liggende stroken. Voeg daarna in iedere strook een licht en een donker vlak toe. Maak het verschil in de verte het kleinst.

Wat je hiervan kunt leren

Atmosferisch perspectief ontstaat uit geleidelijke kleurrelaties. Lichtheid, temperatuur, felheid en contrast werken samen om afstand zichtbaar te maken.

Onthoud Afstand ontstaat door relaties tussen voorgrond middenplan en verte.

DEEL 9

Stoffen en materialen

50 kleurmenggeheimen voor olieverfschilders

Wit textiel schilder je met kleur niet alleen met wit

Wit neemt kleur aan

Witte stof lijkt wit, maar laat kleuren uit het licht en de omgeving zien. Onder warm licht kan zij geelachtig of rozig worden. Bij koel daglicht kunnen blauwe of grijze tonen zichtbaar zijn.

Kijk daarom niet alleen waar het doek wit is. Vraag welke kleur ieder lichtvlak, iedere vouw en iedere schaduw werkelijk heeft.

Maak gekleurde wittinten

Begin met Titaanwit. Voeg voor een warm wit een heel klein beetje Cadmiumgeel en eventueel Cadmiumrood toe. Voor een koel wit gebruik je een spoor Ultramarijn.

Breek een te felle kleur met een speldenknopje Lasurreddbruin of Vandyckbruin. Gebroken wit betekent wit waarin een kleine hoeveelheid kleur is gemengd.

Illustratie 41.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Vouwen krijgen vorm door verschillen

Meng voor de lichte kant, halftoon en schaduw aparte kleuren. Een halftoon is de overgang tussen licht en schaduw. Maak de schaduw met Ultramarijn, Lasurreddbruin en Titaanwit.

Houd voldoende wit in alle mengsels, zodat de stof als wit textiel herkenbaar blijft. Bewaar bijna puur wit voor het kleinste en helderste accent.

Veelgemaakte fout

De stof wordt eerst volledig wit geschilderd en de plooien krijgen daarna grijze lijnen. Hierdoor lijkt het doek hard en getekend.

Schilder brede kleurvlakken die geleidelijk in elkaar overgaan. Maak alleen de diepste plooi plaatselijk donkerder.

Illustratie 41.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Meng vier wittinten: warm licht, koel licht, warme vouw en koele vouw. Schilder daarna een eenvoudige strook die van licht via halftoon naar schaduw loopt.

Leg een wit servet onder warm binnenlicht en daarna bij een raam. Noteer welke van je mengsels in iedere situatie het beste past.

Wat je hiervan kunt leren

Wit textiel wordt overtuigend door kleine kleurverschillen. Titaanwit is de basis, maar licht en omgeving bepalen de uiteindelijke menging.

Onthoud Laat licht en omgeving de kleur van wit textiel bepalen.

Zwart textiel moet vorm en kleur blijven houden

Zwart is geen leeg donker

Zwarte stof kan warm, koel, glanzend of mat zijn. Zelfs in de donkerste delen zijn kleurverschillen zichtbaar. In het licht kan zwart naar blauw, bruin, rood of grijs neigen.

De startset bevat geen zwarte tube. Dat is juist bruikbaar: een zelfgemengd donker kun je aanpassen aan stof en licht.

Meng een levend bijna zwart

Meng Vandyckbruin met Ultramarijn. Meer Ultramarijn geeft een koeler donker; meer bruin een warmer donker. Voeg Indigo toe wanneer extra diepte nodig is.

Test het mengsel door aan een klein deel Titaanwit toe te voegen. Het ontstane grijs laat zien of je donker blauwachtig, roodachtig of bruin is.

Illustratie 42.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Licht op zwarte stof

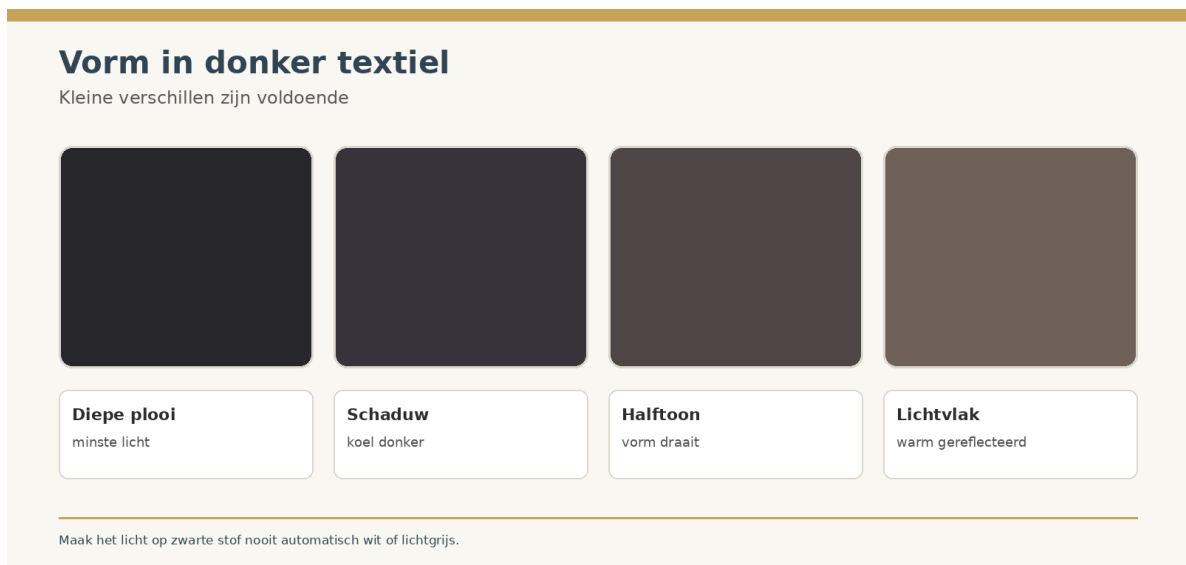
Maak een lichtere kleur vanuit hetzelfde donkere mengsel. Voeg niet alleen wit toe, maar ook de kleur van het licht. Gebruik bij warm licht een spoor Cadmiumgeel of Lasurroodbruin.

Een glanzende stof heeft vaak scherpere lichte vormen. Matte stof laat zachtere overgangen zien. De menging kan gelijksoortig zijn, maar de randen verschillen.

Veelgemaakte fout

Zwarte kleding wordt één egaal donker vlak met witte lichtstrepen. Het materiaal verliest volume en de strepen lijken erop geplakt.

Meng minstens vier donkere waarden. Waarde betekent hoe licht of donker een kleur is. Houd zelfs het lichtvlak duidelijk donker.

Illustratie 42.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Maak een koel, neutraal en warm donker uit Vandyckbruin, Ultramarijn en eventueel Indigo. Maak uit één gekozen donker een schaduw, halftoon en lichtvlak.

Schilder twee reeksen: één met zachte overgangen voor matte stof en één met scherpere overgangen voor glanzende stof.

Wat je hiervan kunt leren

Zwart textiel blijft zichtbaar door kleine verschillen in kleur en lichtheid. Een zelfgemengd donker geeft meer controle dan één vlak zwart.

Onthoud Houd ook zwart textiel gekleurd en zichtbaar van vorm.

Hout bestaat uit warme en koele aardkleuren

Hout is meer dan bruin

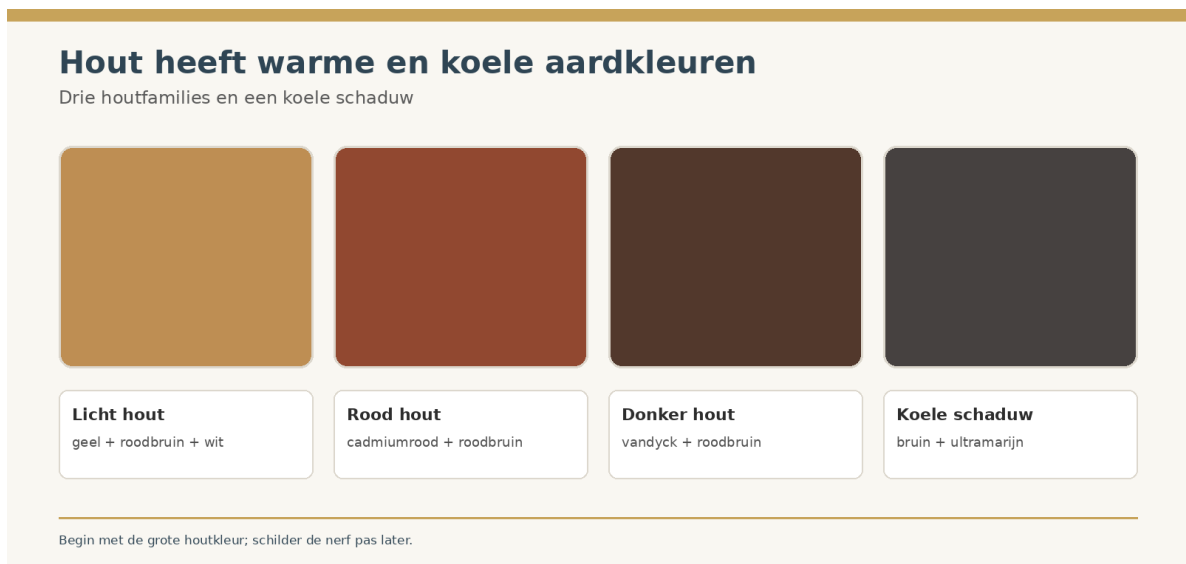
Licht hout kan geel, goud of rozig zijn. Donker hout kan roodbruin, koelbruin of bijna paarsachtig lijken. Lak, ouderdom en licht veranderen de kleur verder.

Kies daarom niet automatisch Vandyckbruin. Kijk eerst welke warme en koele kleuren je in het hout herkent.

Meng drie eenvoudige houtfamilies

Voor licht hout meng je Cadmiumgeel met Lasurroodbruin en Titaanwit. Voor rood hout gebruik je Cadmiumrood of Kraprood met Lasurroodbruin.

Voor donker hout meng je Vandyckbruin met Lasurroodbruin. Voeg Ultramarijn toe voor een koelere schaduw en Cadmiumgeel voor een warmere middentoon.

Illustratie 43.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Nerf volgt de vorm

Schilder eerst de grote kleur en de richting van het licht. Voeg de houtnerf pas toe wanneer de vorm klopt. Een nerf is het zichtbare lijnpatroon in hout.

Maak nerven niet allemaal even donker en scherp. Laat sommige lijnen verdwijnen en meng andere zacht in de onderliggende houtkleur.

Veelgemaakte fout

Bruine verf wordt met donkere strepen bedekt. Er is wel een patroon, maar het hout voelt vlak en kunstmatig.

Bouw eerst licht, middentoon, schaduw en glans op. Laat de nerf in al deze gebieden van kleur en duidelijkheid veranderen.

Illustratie 43.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Meng een lichte, rode en donkere houtbasis. Maak van iedere basis een licht en een schaduw. Schilder drie stroken met elk drie brede kleurvlakken.

Voeg pas daarna vijf dunne nerflijnen toe. Laat minstens twee lijnen gedeeltelijk verdwijnen en maak de glans uit de middentoon van het hout.

Wat je hiervan kunt leren

Hout krijgt diepte door warme en koele aardkleuren. De grote lichtvorm komt eerst; nerf en kleine details volgen pas daarna.

Onthoud Schilder eerst de grote houtkleur en voeg de nerf later toe.

Metaal wordt overtuigend door contrasten en gereflecteerde kleuren

Metaal weerspiegelt zijn omgeving

Metaal heeft niet alleen een eigen kleur. Het neemt lichte en donkere vormen uit de omgeving over. Daardoor kunnen zeer lichte en zeer donkere vlakken direct naast elkaar liggen.

Gereflecteerde kleur is kleur die vanuit de omgeving in het metaal zichtbaar wordt. Een rode doek, blauwe lucht of groene tafel kan dus in het metaal terugkomen.

Contrast maakt de glans

Contrast betekent verschil. Bij metaal is het verschil tussen licht en donker vaak groter en de overgang soms scherper dan bij stof of huid.

Meng een diep donker van Vandyckbruin en Ultramarijn. Maak lichte reflecties met Titaanwit en kleine hoeveelheden van de omgevingskleur.

Illustratie 44.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Staal koper en goudachtig metaal

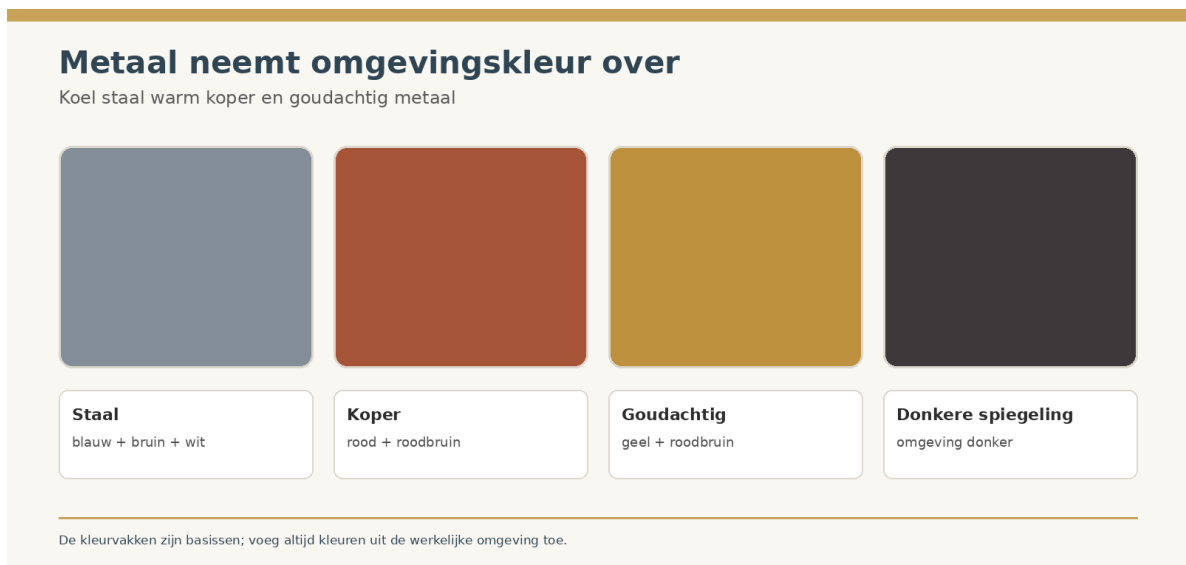
Voor een staalachtige basis meng je Ultramarijn, Lasurroodbruin en Titaanwit. Voor koper gebruik je Cadmiumrood, Lasurroodbruin en een klein beetje Cadmiumgeel.

Voor een goudachtige kleur meng je Cadmiumgeel met Lasurroodbruin en een spoor Cadmiumrood. Schaduwen blijven gekleurd en worden dieper met Vandyckbruin of Ultramarijn.

Veelgemaakte fout

Metaal wordt grijs geschilderd en krijgt een witte streep als glans. Het materiaal blijft daardoor dof.

Observeer welke donkere en gekleurde vormen het oppervlak weerspiegelt. Plaats het kleinste heldere accent pas aan het einde.

Illustratie 44.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Maak vier waarden voor een metalen bol: diep donker, donkere reflectie, lichte reflectie en hooglicht. Maak daarnaast een staal-, koper- en goudachtige basis.

Schilder de vier waarden als aangrenzende vlakken. Plaats daarna in elk vlak een heel klein beetje van een denkbeeldige rode of groene omgeving.

Wat je hiervan kunt leren

Metaal wordt geloofwaardig door scherpe contrasten en kleuren uit de omgeving. De glans ontstaat uit relaties, niet uit één witte streep.

Onthoud Metaal ontstaat door contrast en gereflecteerde kleur.

Glas en transparante materialen lenen hun kleur van de omgeving

Glas heeft weinig eigen kleur

Bij helder glas zie je vooral wat erachter ligt, wat erin zit en wat op het oppervlak wordt weerspiegeld. Randen, verdikkingen en lichtaccenten maken de glazen vorm zichtbaar.

Gekleurd glas heeft wel een eigen kleur, maar ook dan blijven achtergrond en reflecties meedoen. Schilder dus niet eerst een volledige vaste glaskleur.

Schilder wat je door het glas ziet

Begin met de achtergrond en laat die door de glazen vorm heen lopen. Verander de kleur binnen het glas slechts waar vervorming, dikte of schaduw zichtbaar is.

Maak een koele rand met Ultramarijn, Lasurreddbruin en Titaanwit. Gebruik kleuren uit voorwerpen in de buurt voor warme of groene reflecties.

Illustratie 45.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Randen en lichtaccenten

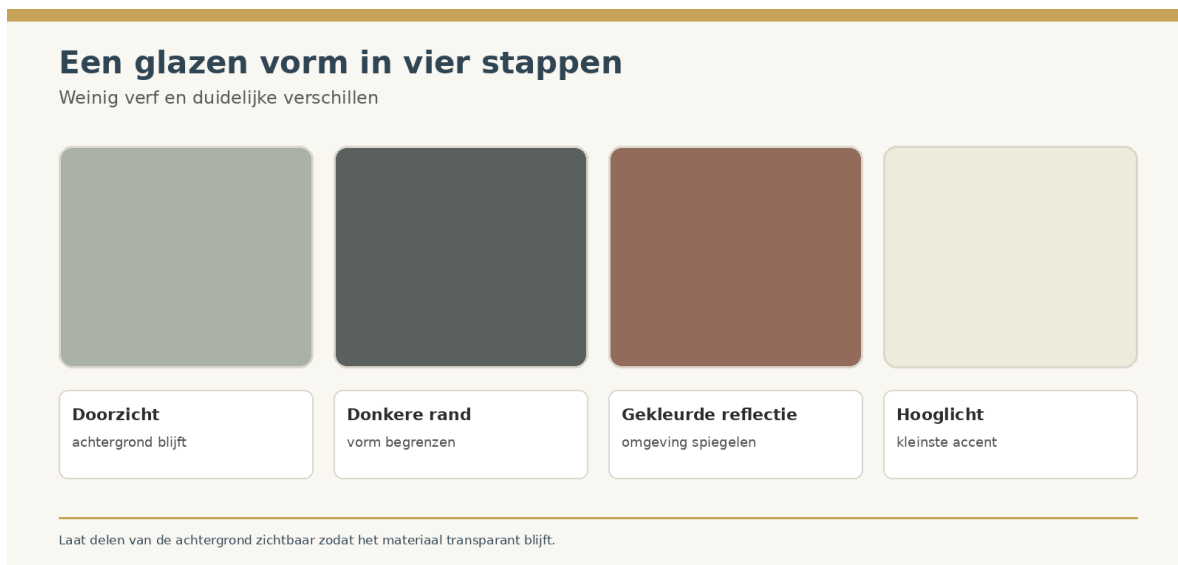
Niet iedere glasrand is donker en niet iedere rand is scherp. Sommige randen verdwijnen bijna tegen de achtergrond; andere krijgen een donkere lijn of een helder lichtje.

Bewaar bijna puur Titaanwit voor één of enkele kleine accenten. Te veel witte lijnen maken glas melkachtig of getekend.

Veelgemaakte fout

Een glas wordt omlijnd met grijs en gevuld met lichtblauw. Het lijkt dan op een doorzichtige tekening in plaats van een materiaal in de ruimte.

Laat de achtergrond het grootste deel van de vorm dragen. Voeg alleen veranderingen toe die je werkelijk op of door het glas ziet.

Illustratie 45.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Schilder vier vakken als eenvoudige achtergrond. Teken daarover denkbeeldig een glas en verander alleen de rand, één donkere reflectie, één gekleurde reflectie en één hooglicht.

Herhaal de oefening met een warme en een koele achtergrond. Bekijk hoeveel de glaskleur verandert zonder dat het glas zelf een vaste kleur krijgt.

Wat je hiervan kunt leren

Transparantie ontstaat door de achtergrond zichtbaar te laten en slechts enkele randen, reflecties en lichtaccenten toe te voegen.

Onthoud Laat de achtergrond zichtbaar en gebruik weinig glasaccenten.

DEEL 10

Mengen met controle en vrijheid

50 kleurmenggeheimen voor olieverfschilders

Meng vooraf kleurenfamilies in plaats van losse kleuren

Wat is een kleurenfamilie?

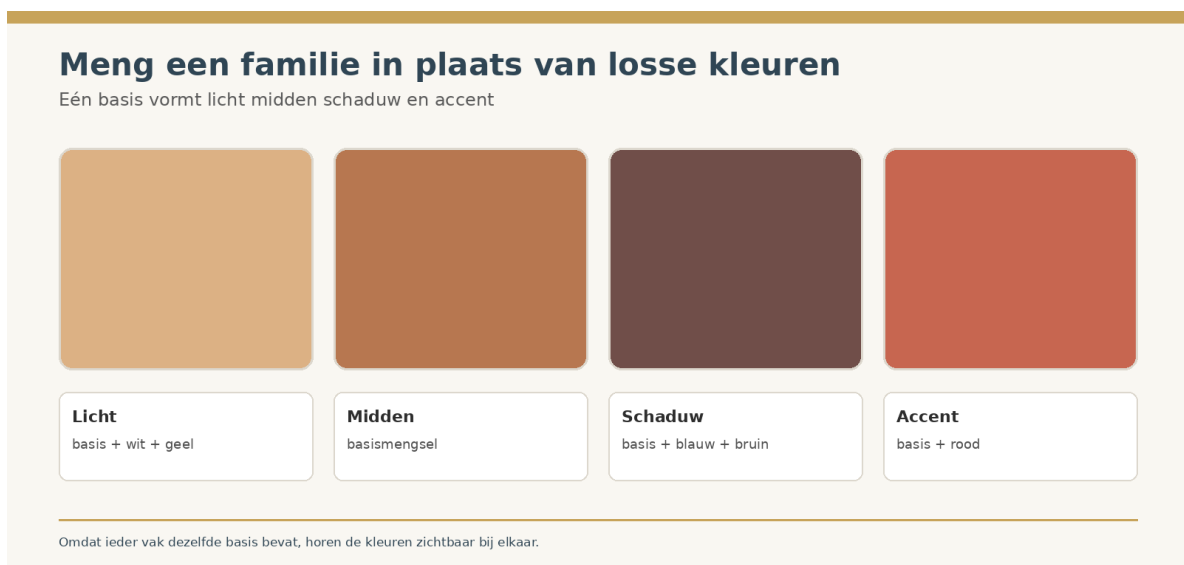
Een kleurenfamilie is een groep mengsels die uit dezelfde basis ontstaat. Je maakt bijvoorbeeld vanuit één huidbasis een licht, een middentoon, een schaduw en een roder accent.

Omdat alle mengsels een deel van dezelfde basis bevatten, passen ze vanzelf beter bij elkaar dan kleuren die los zijn gemaakt.

Begin met de grote basiskleuren

Kijk vóór het schilderen welke twee of drie grote kleurgroepen je nodig hebt. Dat kan een huidfamilie, een groene familie en een donkere achtergrondfamilie zijn.

Meng van iedere groep eerst de middentoon. Maak daaruit een lichtere versie met Titaanwit en eventueel Cadmiumgeel, en een donkere versie met Ultramarijn, Indigo of Vandyckbruin.

Illustratie 46.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Bewaar de basis op je palet

Gebruik niet de hele basiskleur om varianten te maken. Laat altijd een schoon hoopje liggen. Zo kun je tijdens het schilderen terugkeren naar het vertrekpunt.

Meng voldoende verf voor de belangrijkste vlakken. Een te klein hoopje is snel op, waardoor je later opnieuw naar dezelfde kleur moet zoeken.

Veelgemaakte fout

Iedere kleur wordt pas gemengd wanneer zij op het doek nodig is. De afzonderlijke mengsels kunnen mooi zijn, maar vormen samen geen rustig geheel.

Bereid de belangrijkste families vooraf voor. Je hoeft niet alle details te voorspellen; licht, midden en schaduw zijn al een sterke basis.

Illustratie 46.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Kies een eenvoudige basiskleur uit Cadmiumgeel, Cadmiumrood en Lasurroodbruin. Maak daaruit een licht, middentoon, schaduw en accent.

Maak daarna een groene familie uit Sapgroen of Olijfgroen. Schilder beide reeksen en controleer of ieder viertal duidelijk één familie vormt.

Wat je hiervan kunt leren

Kleurenfamilien geven controle en samenhang. Je mengt minder vaak opnieuw en kunt tijdens het schilderen gemakkelijker tussen licht, midden en schaduw bewegen.

Onthoud Meng eerst families zodat licht midden en schaduw bij elkaar horen.

Bewaar kleurharmonie met moederkleuren

Wat is een moederkleur?

Een moederkleur is een basismengsel waarvan je een kleine hoeveelheid door meerdere kleuren van het schilderij mengt. Daardoor krijgen verschillende kleurgroepen een subtiele overeenkomst.

De moederkleur kan afkomstig zijn uit de achtergrond, de algemene lichtkleur of een belangrijke kleur in het onderwerp.

Meng een rustige basis

Voor een warme moederkleur kun je Lasurroodbruin met een beetje Cadmiumgeel mengen. Voor een koele basis gebruik je Ultramarijn met een klein beetje Vandyckbruin.

Een neutralere moederkleur ontstaat uit Ultramarijn en Lasurroodbruin. Voeg Titaanwit toe wanneer je beter wilt zien of de basis warm of koel is.

Illustratie 47.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Gebruik weinig

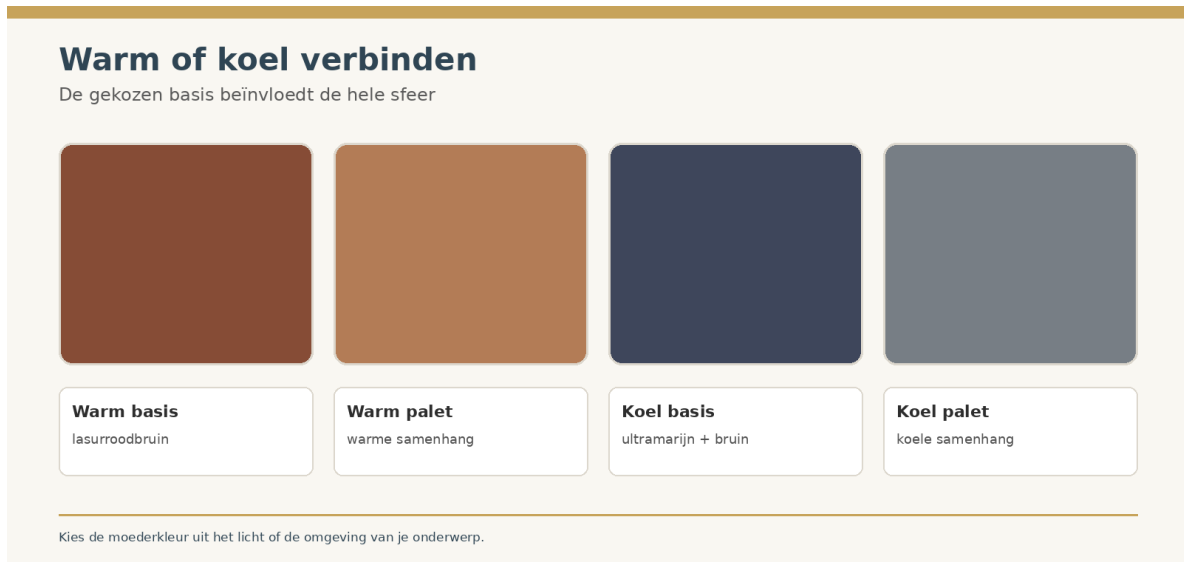
Meng een klein beetje moederkleur door huid, groen, stof of achtergrond. De oorspronkelijke kleur moet herkenbaar blijven. Wanneer alles hetzelfde bruin of grijs wordt, heb je te veel gebruikt.

Niet ieder accent hoeft de moederkleur te bevatten. Een klein helder kleuraccent kan juist sterker werken binnen een rustig verbonden palet.

Veelgemaakte fout

De moederkleur wordt als een saus door ieder mengsel geroerd. Alle kleuren worden dof en het schilderij verliest verschillen.

Werk met het puntje van je penseel of paletmes. Vergelijk na iedere toevoeging met een schoon deel van de oorspronkelijke kleur.

Illustratie 47.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Meng één warme en één koele moederkleur. Maak vervolgens drie eenvoudige kleuren: een huidtoon, een groen en een licht grijs.

Verdeel iedere kleur in drieën: schoon, met warme moederkleur en met koele moederkleur. Schilder negen vakken en kies welke samenhang bij een warm of koel schilderij past.

Wat je hiervan kunt leren

Een moederkleur kan uiteenlopende mengsels verbinden. De werking blijft subtiel: harmonie ontstaat door verwantschap, niet doordat alles dezelfde kleur krijgt.

Onthoud Gebruik een moederkleur subtiel en laat verschillen bestaan.

Herstel een modderige menging zonder steeds meer verf toe te voegen

Wat betekent modderig?

Een modderige kleur heeft geen duidelijke richting meer. Zij is niet bewust warm, koel, fel of gedempt en lijkt zwaar naast de andere kleuren.

Zo'n mengsel ontstaat vaak doordat steeds nieuwe kleuren worden toegevoegd om eerdere correcties te herstellen. Iedere toevoeging maakt de verf ingewikkelder.

Stop en benoem het doel

Leg je paletmes neer en vraag welke kleur je eigenlijk nodig hebt. Moet zij lichter, donkerder, warmer, koeler, feller of rustiger worden?

Kies één belangrijkste verandering. Wanneer je tegelijk meer geel, blauw, rood en wit toevoegt, wordt het resultaat moeilijk te voorspellen.

Illustratie 48.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Begin klein opnieuw

Schuif het onduidelijke mengsel apart. Maak ernaast een kleine schone basis uit twee kleuren. Stuur die basis met hoogstens één extra kleur naar het gewenste resultaat.

Voeg pas daarna een heel klein deel van het oude mengsel toe wanneer je de nieuwe kleur iets wilt dempen. Je hoeft het oude hoopje niet volledig te redden.

Veelgemaakte fout

Er wordt meer wit, geel of rood aan een groot modderig hoopje toegevoegd. Het hoopje groeit, maar de richting wordt niet duidelijker.

Accepteer dat opnieuw beginnen soms zuiniger is. Een kleine gerichte menging gebruikt vaak minder verf dan vijf verdere correcties.

Illustratie 48.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Meng Cadmiumgeel en Cadmiumrood tot oranje. Voeg achtereenvolgens kleine hoeveelheden Ultramarijn, Sapgroen en Vandyckbruin toe totdat de kleur onduidelijk wordt.

Leg het mengsel apart en maak een nieuwe oranje basis. Demp haar gericht met alleen Ultramarijn. Voeg ten slotte een klein beetje van het oude mengsel toe en vergelijk.

Wat je hiervan kunt leren

Een modderige menging herstel je door te stoppen, het doel te benoemen en klein opnieuw te beginnen. Meer verf is niet automatisch meer controle.

Onthoud Stop benoem het doel en begin klein opnieuw.

Maak een persoonlijke kleurenkaart van je eigen palet

Een kleurenkaart is je eigen naslagwerk

Een kleurenkaart laat zien wat jouw verf werkelijk doet. Je schildert mengsels in vakken en schrijft de gebruikte kleuren en verhoudingen erbij.

Dat is nuttiger dan een algemene kaart uit een boek, omdat pigmentkracht, merk, ondergrond en verfdikte jouw resultaat beïnvloeden.

Werk geordend

Kies eerst twee kleuren en maak een verhouding van 2 delen tegen 1 deel. Maak daarna 1 tegen 1 en 1 tegen 2. Gebruik steeds dezelfde kleine maat, bijvoorbeeld het puntje van je paletmes.

Schilder ieder mengsel dekkend en strijk daarnaast een dunne strek uit. Zo zie je hoe dezelfde verf zich in een dikke en dunne laag gedraagt.

Illustratie 49.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Test met Titaanwit

Donkere mengsels verbergen hun kleurrichting. Voeg daarom aan een apart deel Titaanwit toe. Een bijna zwart mengsel kan dan blauwgrijs, roodgrijs of bruingrijs blijken te zijn.

Noteer ook hoe snel een sterke kleur het mengsel verandert. Zo leer je welke pigmenten je met extra voorzichtigheid moet toevoegen.

Veelgemaakte fout

De kaart wordt zonder verhoudingen gemaakt. Later zie je een mooie kleur, maar weet je niet meer hoe zij ontstond.

Schrijf de informatie direct bij het nog natte vak: kleurnamen, verhouding, dun of dekkend en eventueel het doel waarvoor je de kleur bruikbaar vindt.

Illustratie 49.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Maak kaarten voor Cadmiumgeel met Cadmiumrood, Kraprood met Ultramarijn, Ultramarijn met Vandyckbruin en Sappgroen of Olijfgroen met Cadmiumrood.

Voeg aan ieder donker of krachtig mengsel een tweede vak met Titaanwit toe. Bewaar de kaart bij je schildermateriaal en vul haar later aan.

Wat je hiervan kunt leren

Een persoonlijke kleurenkaart verandert losse ervaringen in bruikbare kennis. Je leert sneller voorspellen wat je eigen palet kan.

Onthoud Noteer kleuren verhoudingen en verfdikte direct op je kaart.

Het beste kleurrecept begint met waarnemen

Een recept is een beginpunt

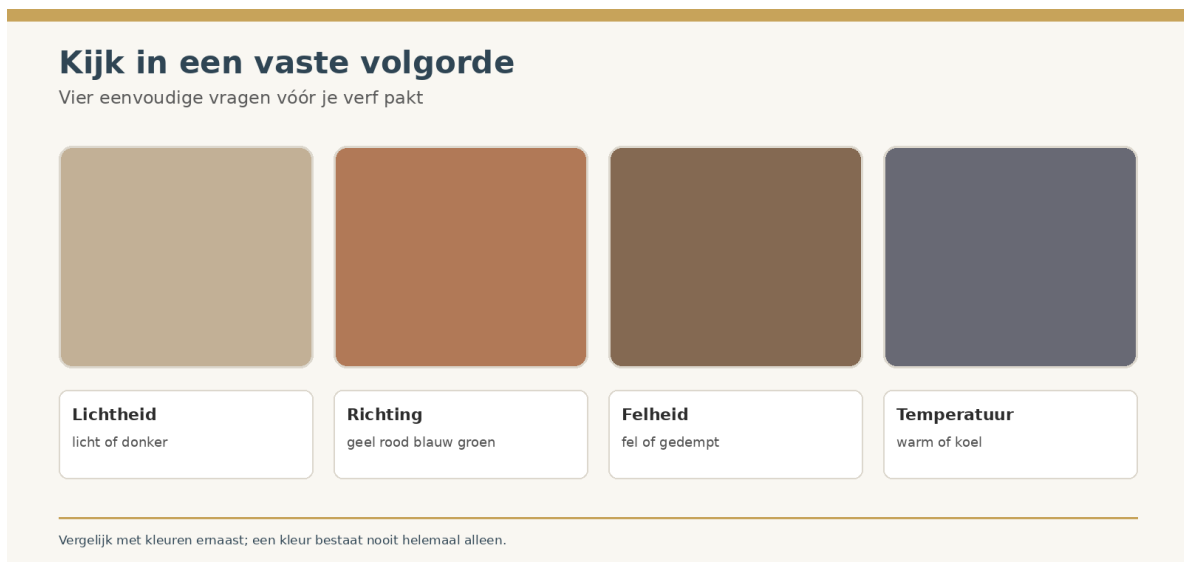
Mengverhoudingen helpen je op weg, maar geen recept kan het licht, de omgeving en het onderwerp voor je bekijken. Dezelfde huid, boom of stof vraagt onder ander licht om een ander mengsel.

Het beste kleurrecept begint daarom niet bij de tube, maar bij rustig vergelijken.

Stel vier eenvoudige vragen

Vraag eerst hoe licht of donker de kleur is. Kijk daarna of zij meer naar geel, rood, blauw of groen neigt. Bepaal vervolgens of zij fel of gedempt is en of zij warm of koel lijkt.

Vergelijk steeds met een kleur ernaast. Een kleur kan warm lijken naast blauw en koel naast oranje. De omgeving verandert je oordeel.

Illustratie 50.1 — Vergelijk de mengingen en let op de kleine kleurverschillen.

Meng test en stuur bij

Maak een eenvoudige eerste menging met twee of drie kleuren. Schilder een kleine proefstreek op een los stukje ondergrond of aan de rand van je studie.

Vergelijk opnieuw. Verander daarna maar één ding: lichtheid, kleurrichting, felheid of temperatuur. Zo weet je welke stap het resultaat verbeterde.

Veelgemaakte fout

Een bekend recept wordt gevolgd terwijl het zichtbare onderwerp iets anders vraagt. De verhoudingen kloppen op papier, maar niet in het schilderij.

Vertrouw op het recept om te starten en op je ogen om te eindigen. Noteer een geslaagde aanpassing zodat jouw kennis verder groeit.

Illustratie 50.2 — Gebruik de reeks als voorbeeld voor je eigen mengproef.

Praktische oefening

Kies één eenvoudig voorwerp en schilder vier kleine kleurstudies: bij een raam, onder warm kunstlicht, tegen een lichte achtergrond en tegen een donkere achtergrond.

Gebruik steeds dezelfde startset. Noteer welke mengingen veranderden en welke kleuren terugkeerden. Zoek geen perfecte studie; onderzoek wat het licht doet.

Wat je hiervan kunt leren

Waarnemen maakt je onafhankelijk van vaste formules. Wie lichtheid, richting, felheid en temperatuur kan vergelijken, kan met een klein palet vrijwel iedere kleur benaderen.

Onthoud Gebruik een recept om te starten en je waarneming om te eindigen.

VAN RECEPT NAAR EIGEN INZICHT

Kijken, mengen, vergelijken

Je hebt nu vijftig kleurmenggeheimen waarmee je de startset doelgericht kunt gebruiken. Je kunt kleurenfamilies voorbereiden, harmonie bewaren, een onduidelijke menging herstellen en je kennis vastleggen in persoonlijke kleurenkaarten.

Het belangrijkste blijft waarnemen. Licht, omgeving en materiaal veranderen iedere kleur. Wanneer je rustig kijkt, eenvoudig begint en gericht bijstuurt, groeit controle geleidelijk uit tot vrijheid.

Peter Proost

Over de auteur

Met een brede achtergrond in onderwijs, kunst, communicatie, marketing en ondernemerschap ontwikkelde hij een praktische lesmethode waarmee inmiddels honderden cursisten hun schildervaardigheden hebben verbeterd. Zijn aanpak kenmerkt zich door duidelijke uitleg, persoonlijke begeleiding en veel aandacht voor realistisch olieverfschilderen.

In dit e-book laat Peter zien hoe je met een overzichtelijke startset talloze overtuigende kleuren mengt. De recepten en oefeningen helpen beginnende én gevorderde olieverfschilders om huid, landschap, licht en materialen met meer controle, samenhang en vertrouwen te schilderen.

50 kleurmenggeheimen voor olieverfschilders

Van losse pigmenten naar overtuigende huid, licht en materiaal